

THE GEOPOLITICAL COMPASS

JeoPolitik
Pusula

CIGA Araştırma Görevlileri Kadrosu Tarafından
Derlenmiş Periyodik zet Yayını Cilt 6, Sayı 146-
Temmuz 2024

www.geopoliticalcompass.com

JeoPolitik Pusula

The Geopolitical Compass
www.geopoliticalcompass.com

CIGA'nın araştırmacıları tarafından CIGA'nın ilgi alanları ile ilgili çok sayıda ve sayısız kaynak tarafından üretilen önemli stratejik raporlar, makaleler ve analizler hakkında derlenen haftalık özet. CIGA, özetle seçilen makale içeriklerindeki sonuçları veya görüşleri muhakkak surette

onaylamaz, desteklemez veya tanıtımını yapmaz.

Telif Hakkı©2020 İslam ve Küresel İlişkiler Merkezi

Tüm hakları saklıdır.

Bu özet serisinden seçilen makaleleri çoğaltma izni

hakkında bilgi almak için irtibat: İslam ve
Küresel İlişkiler Merkezi, İstanbul Sabahattin Zaim

Üniversitesi, Halkalı,
Küçükçekmece 34303

Tel.: +90-212-692-9689
Fax.: +90-212-693-8229

E-mail: ciga@izu.edu.tr

İslam ve Küresel İlişkiler Merkezi (CIGA)

tarafından yayınlanmıştır

Yönetmen: Prof. Dr. Sami A. Al-Arian

Editör: Djallel Khechib

Redaktör: Thomas Abdulqadir Parker

Teknik Asistan: Zeyna Akif

İslam ve Küresel İlişkiler Merkezi'nin yazılı izni olmadan bu cildin hiçbir kısmının
çoğaltılması gerçekteşemez.

İslam ve Küresel İlişkiler Merkezi CIGA

Vizyon

Müslüman Dünyasını etkileyen küresel meseleler hakkında fikirler, analizler ve
politika önerileri için bir ön araştırma kurumu olmak ve dünya güçleriyle paylaşılan
ilkeler,
ortak çıkarlar ve karşılıklı saygıya dayalı gelecekteki ilişkileri geliştirmek.

Misyon Bildirisi

CIGA, İstanbul, Türkiye'de bulunan ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'ne
bağlı bağımsız, kar amacı gütmeyen, araştırma ve kamu politikası kurumudur.
Misyonu "Yüksek kaliteli araştırma ve analizler yapmak, halkı ve politika yapımcıları
uzmanları eğitmek ve İslam dünyasını etkileyen küresel politikalar ve ilişkiler ile Müslüman
toplumların gelişimi ve ilerlemesi hakkında yeni fikirler ve politika önerileri sunmaktır."

İÇİNDEKİLER

- 1.Ukrayna İkilemiyle Karşı Karşıya Kalan Mağrip: Cezayir Örneği (Fransızca) 1
- 2.Değişen Bölgede Mısır Dış Politikası: Çıkarlar ve Maliyetler (Arapça) 4
- 3.İsrail Neden Gerilimi Tırmandırmayı Seçti? Riskli Suikastlar Caydırıcılığı Yeniden Sağlamak İçin Umutsuz Bir Çabadır (İngilizce) 7
- 4.Orta Doğu'nun Yeniden Yapılandırılması: Çok Kutuplu Dünyada Yeni Düzenlemeler (İspanyolca) 9
- 5.Coğrafyaya Karşı Elit: Aktörler, Yapılar ve Katar'ın Dış Politikası (Arapça) 14
- 6.Ebrahim Raisi Yönetimi Altında İran'ın Doğu'ya Bakış Politikası: Bir Orta Gücün Yükselişinin İzini Sürmek (İngilizce) 16
- 7.Türkiye: Bir Orta Güç Öncüsü (İngilizce) 19
- 8.Endonezya AID: Yeni Gelişen Bir Ülke Olarak Endonezya'nın Diplomasi Aracı (Endonezya Dili) 22
- 9."Küresel Güney"in bir parçası olarak Çin ve Orta Doğu Bölgesi: Tarihsel Mantığı ve Pratik Değeri (Çince) 25
- 10.Dönüm Noktasının Ötesinde: Yeni Bir Alman Güvenlik Politikası İçin (Almanca) 29
- 11.Dünya Çoğunluğunun Vatandaşları: Dünya Çoğunluğunun Vatandaşlığı Rol Almak İsteyen Herkese Açıktır (Rusça) 24
- 12.Büyük ve Küçük Tüm Güçler: Büyüklük Jeopolitikte Neden Her Zaman Daha İyi Değildir (İngilizce) 37

Bu Sayının Web Sitesi:

Alasdair S. Roberts'ın web sitesi. Roberts, Massachusetts Üniversitesi, Amherst'te kamu politikası profesörüdür. 1994 yılında Harvard Üniversitesi'nden Kamu Politikası alanında doktora derecesi almıştır. Son kitabı "Superstates: Empires of the Twenty-First Century" (Polity 2023) adını taşımaktadır. Önceki kitabı "Strategies for Governing" (2020), 2021 yılında ASPA Kamu Yönetimi Araştırmaları Bölümü'nden en iyi kitap ödülünü almıştır. Roberts'ın yayınlanmış birkaç kitabı arasında şunlar yer almaktadır: "Can Government Do Anything Right?" (2018) ve "Four Crises of American Democracy" (2017). Roberts ayrıca dergi makaleleriyle birçok ödül kazanmıştır. Yönetim, hukuk ve kamu politikası sorunları üzerine kapsamlı yazılar yazmaktadır.

Link: <https://alasdairroberts.ca/about/>

Bu Sayının Jeopolitik Odağı

Uçurumu Aşmak: Türkiye'nin Bölgeselcilik ve Gerçekçilikte Orta Güç Oyunu, Christopher Mott, Chris Kilford, Reşat Kasaba ve Giray Sadık'ın katılımıyla Kanada Barış ve Diplomasi Enstitüsü'nde panel zoom web semineri.

(12 Ağu 2024, 86 dakika)

Link: https://www.youtube.com/watch?v=c8Qz_lqBJyo

Başlık: Ukrayna İkilemiyle
Karşı Karşıya Kalan
Mağrip: Cezayir Örneği
Yazar: Yasmine Kefi

Bağlantı: The Institute of International and Strategic Relations (IRIS)

Organizasyon / Yayıncı: Maghreb Observatory

Orijinal Dil: Fransızca

Tarih / Yer: Temmuz 2024/ Fransa

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 8

Link: <https://www.iris-france.org/aires-regionales/tag/proche-et-moyen-orient-monde-mediterranneen/>

Anahtar Kelimeler: *Algeria, Europe, European Union, Russia, Russia-Ukraine Conflict*

Özet:

Cezayir diplomasisi 2013'ten bu yana düşüşteyken, ülke şimdi uluslararası sahnedeki yerini yeniden kazanmaya çalışmaktadır. Ukrayna'nın 2022'deki işgali, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmak isteyen Avrupalı komşularının ilgisini çeken ülke için bir dönüm noktası olmuştur. Ancak Cezayir'in bu taleplere elinden geldiğince karşılık veren ekonomik pragmatizmi, Avrupa'nın pozisyonuyla çok belirgin bir siyasi uyumdan kaçınmasını engellemiştir. Bu eğilim, Mart 2022'de "Rusya'nın Ukrayna'ya karşı güç kullanımını derhal durdurmasını talep eden" BM oylamasında çekimser kalmasına da yansımıştır. Bir yıl sonra, Şubat 2023'te ülke, "Ukrayna'da kapsamlı, adil ve kalıcı bir barışın temelini oluşturan" BM Şartı ilkelerini savunmayı amaçlayan yeni bir karar için bir kez daha çekimser kalmıştır. Bu durum Avrupa Birliği üyelerinin ülkeyi çatışma konusunda tavır almayı reddettiği için eleştirmesine neden olmuştur. Ancak bir ülkenin komşularıyla ya da müttefikleriyle olan tarihsel ve ideolojik ilişkilerini göz önünde bulundurması, onların farklı bağlamlardaki konumlarını daha iyi anlamak ve öngörmek açısından dış politikası için önemlidir.

Cezayir'in Dönüşü mü? Güç Faktörleri ve Uyumsuzluk Arasında:

Bağlantısızlığı savunan çok taraflı bir felsefe tarafından yönlendirilen ülke, Fas ve Batı Sahra sorunu (eski sömürgeci güç Fransa'ya yönelik söyleminin yanı sıra) gibi belirli konulardaki katı tutumunu diğer ortaklarla daha pragmatik bir yaklaşımla birleştirerek ve belirli bir özerklik derecesini koruyarak bir denge oyunu oynamaktadır.

Ülkenin dış politikası aynı zamanda büyük ölçüde Fransız Jakoben ulus-devlet modeline göre örgütlenmiş merkezi bir devlet içinde hizmet veren cumhurbaşkanının kişiliğine bağlıdır. Dolayısıyla Cezayir cumhurbaşkanlığı her düzeyde (jeo)politik tempoyu belirlemektedir. Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmadjid Tebboune, çeşitli konularda arabuluculuk girişimlerini çoğaltarak açık bir mesaj göndermektedir: Cezayir uluslararası sahneye geri dönmüştür ve stratejik konumu Arap dünyasında ve Afrika'da üstlenmeye çalıştığı liderlikten geçecektir. Ancak Ukrayna meselesi, her biri olağan müttefiklerinden ya da ortaklarından diğerine karşı kesin bir duruş sergilemelerini isteyen iki "kampın" açık ve belirgin muhalefeti nedeniyle ülke için daha karmaşıktır. Cezayir'in bölgesel ve uluslararası nüfuzunu yeniden kazanma arzusunun ışığında durumu analiz edersek, bir ulusun gücünü belirleyen faktörlere bakmamız gerekir. Diğer tüm varlıkların bağlı olduğu en önemli güç kriterini temsil eden ekonomik düzeyde, AB'nin Cezayir'in önde gelen ticaret ortağı olduğunu ve ülkenin uluslararası ticaretinin yarısını oluşturduğunu hatırlamakta yarar vardır. Bu bağlamda, Rusya'ya uygulanan yaptırımların ardından AB'nin enerji tedarikçilerini çeşitlendirme ihtiyacı, Covid-19 krizinin neden olduğu petrol fiyatlarındaki düşüşten zarar gören Cezayir için bir talih kuşu niteliğindedir.

Ardından İtalya'nın öncülüğünde bir dizi devlet ziyareti başlamıştır. İki ülke, İtalya'nın tarım ve sanayi alanındaki yatırımları karşılığında ilave miktarlarda doğal gaz tedarik etme konusunda anlaşmıştır.

Benzer şekilde, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Ağustos 2022'de üç günlük resmi bir ziyaret için Cezayir'i ziyaret etmiştir. Ziyaretin sonrasında Fransız medyası Cezayir'in Fransa'ya doğal gaz sevkiyatını arttırma niyetinde olduğunu bildirmiştir. Toplantı, her iki ülkenin de "ilişkilerinde yeni bir dönem açma" arzusunu yansıtmıştır. Bir aydan kısa bir süre sonra Cezayir'e ani bir ziyaret gerçekleştiren Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, Cezayir'i "güvenilir, sadık ve kararlı bir ortak" olarak tanımlamış ve iki ülke arasındaki enerji işbirliğinin gerekliliği konusunda ısrarcı olmuştur.

Ayrıca Cezayir Enerji Bakanı ve Avrupa Komisyonu'nun Enerjiden Sorumlu Üyesi başkentte Cezayir ve AB arasında her yıl düzenlenen üst düzey enerji diyalogunun dördüncüsünün açılışını yapmış ve bunu ikinci Cezayir-AB Enerji İş Forumu izlemiştir. Kısacası 2022 Cezayir ve Avrupa ile ticari ilişkileri adına pek çok açıdan verimli bir yıl olmuştur.

Ayrıca askeri faktör de, özellikle sınırlarında tehdit altında hissettiği bir bağlamda, ülke için büyük önem taşımaktadır. Cezayir, Fas'ın İsrail ile ilişkilerini normalleştirmesinden bu yana algıladığı tehditler nedeniyle askeri harcamalarını önemli ölçüde arttırmıştır. Cezayir, Sovyet dönemine kadar uzanan ticari bir ilişki olan Rus silahlarının en büyük üçüncü müşterisidir. Bu silah ticareti, Cezayir'in en son teknolojilere erişimini garanti altına alarak ve Rusya'nın güvenilir bir savunma ortağı olarak konumunu güçlendirerek savunma işbirliğinin temel taşı olmuştur. Böylece Kasım 2022'de Rusya, Cezayir topraklarında, Fas sınırı yakınlarında ortak bir askeri tatbikat yapılacağını duyurmuştur. Ancak birkaç hafta sonra Cezayir, Avrupa'yı yatıştırmak için stratejik bir hamle olabilecek Ukrayna çatışması nedeniyle ertelemeyi öne sürerek tatbikatı çekingen bir şekilde reddetmiştir. Yine de Cezayir 2022 sonbaharında Sibiryadaki "Vostok 2022" egzersizlerine katılan tek Afrika temsilcisi olmuştur. Son olarak Cezayir, BRICS grubuna girişi ve Batı Sahra konusundaki tutumu da dahil olmak üzere çeşitli konularda Rusya'nın siyasi desteğine de güvenmektedir.

Tarih ve Sembolizm Siyasallaştığında: Geleceği Öngörmek için Geçmiş Anlamak:

"İlişkilerimiz 60 yıldır hiç değişmemiştir, Cezayir her zaman Rusya'yı desteklemiştir. Bugün yabancı devletler bize baskı uygulayabilir ama bu hiçbir şekilde ilişkilerimizi etkileyemez." Cumhurbaşkanı Abdelmadjid Tebboune'nin Moskova'da yaptığı bu açıklama son derece anlamlıdır çünkü Cezayir'in 1962'den bu yana ulusal anlatısının temel taşı haline gelen bağımsızlık savaşına atıfta bulunmaktadır. Tarih, hafıza ve sembolizm, ulusların eylemlerini ve tepkilerini öngörmek söz konusu olduğunda önemlidir.

Cezayir ile Sovyetler Birliği arasında bağımsızlık savaşı (1954-1962) ve onu takip eden yıllardaki ilişkilere karşılıklı destek ve önemli bir işbirliği damgasını vurmuştur. Rusya'nın selefi olan Sovyetler Birliği, Cezayir'in kurtuluş çabalarını desteklemede çok önemli bir rol oynamış, önemli siyasi, diplomatik ve askeri yardım sağlamıştır. Dolayısıyla iki ÷lke arasındaki ittifakın temeli Cezayir'in Fransız sömürge yönetimine karşı verdiği bağımsızlık mücadelesiyle derinden iç içe geçmiştir.

Cezayir'in bağımsızlığından sonra ikili ilişkiler güçlenmeye devam etmiştir. Bağlantısızlık politikası izleyen Cezayir, Sovyetler Birliği ile daha yakın ilişkiler kurmaya çalışmış ve kalkınmasını Moskova'nınkinden yakın bir sosyalist modele dayandırmıştır. İki ÷lke o zamandan beri çeşitli anlaşmalar imzalamıştır.

Cezayir'in tarihe ve hafızasına olan bağlılığı konu Fransa ile ilişkilerine geldiğinde de kendini göstermektedir. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Ekim 2021'de Cezayir'deki "siyasi-askeri sistemi" bir "hafıza sömürsünden" yararlanmakla suçladığında ve sömürgecilikten önce bir Cezayir ulusunun varlığını sorguladığında Cezayir'in tepkisi anında gelmiştir: Paris'teki Cezayir büyükelçisi geri çağırılmış ve Cezayir, Mali'deki "Barkhane" operasyonuna katılan güçlere yakıt ikmali yapan Fransız uçaklarının kendi hava sahası üzerinden uçmasını yasaklamıştır.

Başkan Putin ise Cezayir için sembolizmin önemini çok iyi anlamakta ve bu stratejiyi iç politikasında da uygulamaktadır. Bu durum, Cumhurbaşkanı Tebboune'nin de katılımıyla Moskova'da Emir Abdülkadir'e ithafen dikilen bir stelin açılışında da gör÷lmektedir.

İç ve dış politika arasındaki çizgiler giderek bulanıklaşmaktadır. Siyasi liderler genellikle dış politika konularını iç politikadaki konularını güçlendirmek ve güçlerini korumak için kullanmaktadır. Bu duruma Cezayir'in bağımsızlık söylemi ve Rusya ile ilişkileri örnek olarak gösterilebilir. Modern dünyada etkin bir şekilde yol alabilmek için politika yapımcıların bu birbirine bağlılığın farkına varması ve stratejilerini buna göre uyarlaması gerekmektedir.

Özetlemek gerekirse, Cezayir'in Ukrayna ikilemi konusundaki tutumu, küresel olarak orta güç statüsünü geri kazanırken dış politikasının karmaşıklığını göstermektedir. Özerkliğini korurken Avrupa'nın enerji taleplerini dengeleyen Cezayir, bir yandan Batı Sahra gibi konularda sağlam bir duruş sergilerken diğer yandan pragmatik ortaklıklarını sürdürerek jeopolitiği bağımsız bir şekilde yönlendirmektedir.

Uluslararası alanda yeniden bütünleşmek, özellikle enerji alanında Avrupa ile ticari bağları güçlendirmeyi içermektedir. Ekonomik ve savunma alanındaki önemini kabul eden Cezayir, ticari ortaklıklarını çeşitlendirmekte ve Rusya ile askeri işbirliğini derinleştirmektedir. Tarihi bağlar, Rusya'ya desteğini teyit etmek için sömürgeleştirme ve bağımsızlık mücadelelerinden yararlanarak siyasi anlatsını şekillendirmektedir.

Dinamik bir coğrafyada, tarihsel ve ideolojik kavrayışlar incelikli jeopolitik analiz için çok önemlidir. Jeopolitik nüfuz peşinde koşan AB, üstünlük iddiasında bulunmak yerine farklı ulusal perspektifleri kavramalıdır. Özellikle alternatif ittifakların var olduğu çok kutuplu bir dünyada Avrupa'nın yeterliliği zayıf karşılanmaktadır. Çin modelini ve etkisini küresel olarak genişlettikçe, Avrupa çok kutuplu bir dünyada diğerlerini anlamak istiyorsa eleştirel bir iç gözlemlerle yüzleşmelidir.

Hazırlayan: Asma Bahi, *CIGA Araştırma Stajyeri*

Başlık: Değişen Bölgede
Mısır Dış Politikası:
Çıkarlar ve Maliyetler
Yazar: Amin Al-Sayed
Abdel-Wahab

Bağlantı: Al-Ahram Center for Political Studies Strateji Müdür Yardımcısı ve Egyptian Affairs Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

Organizasyon / Yayıncı: Al-Ahram Center for Political Studies Strategy

Orijinal Dil: Arapça

Tarih / Yer: Ağustos 2023/Mısır

Literatür Türü: Akademik Makale

Kelime Sayısı: 3487

Link: Mallf-August-2023

Anahtar Kelimeler: *Egyptian Foreign Policy, International Relations of the Middle East, Regional Tensions, Strategic Vision, Arab Nationalism, Global Strategies*

Özet:

Mısır dış politikası, ülkenin iç özelliklerinden, bölgesel ve küresel çevreye ilişkin algılardan ve mevcut yapısal kapasitelerden derinden etkilenmektedir. Bu faktörler toplu olarak ülkenin uluslararası ilişkilere yaklaşımını ve Arap dünyasının karmaşık jeopolitik manzarasını yönlendirme kabiliyetini belirler. Ancak bu kapasitelerin etkinliği ve Mısır'ın potansiyeli ile gerçek performansı arasındaki fark, dış politikasının etkinliği konusunda önemli sorulara yol açmaktadır. Arap bölgesinin tarihi, kültürel ve siyasi faktörlerden kaynaklanan benzersiz zorlukları, hem karmaşık hem de çoğu zaman tartışmalı bir dış politika ortamına katkıda bulunmaktadır. Dört bölümden oluşan bu makale, Mısır dış politikasının kaynaklarını ve belirleyicilerini araştırmakta ve bölgenin mevcut jeopolitik ortamını tanımlayan temel zorlukları ve fırsatları vurgulamaktadır.

Makalenin ilk bölümünde yazar, Mısır dış politikasının tarihsel deneyimleri, kültürel kimliği, siyasi inançları ve sosyo-ekonomik koşulları da dahil olmak üzere ülkenin temel özelliklerine nasıl derinden bağlı olduğunu incelemektedir. Mısır'ın Arap dünyasında lider bir ülke olarak konumu, stratejik vizyonunu ve uluslararası ilişkilerini şekillendirmiştir. Tarihsel olarak Mısır, daha geniş Arap dünyasına karşı sorumluluk duygusunu teşvik ederek dış politikasını etkilemeye devam eden Arap milliyetçiliğinde merkezi bir rol oynamıştır. Bu devam eden etki, ideolojinin son yıllarda azalan etkisine rağmen Mısır'ın bölgesel istikrar ve birliği koruma çabalarına da yansımıştır.

Mısır'ın güçlü bir başkanlık sistemi ve merkezi yönetim ile karakterize edilen siyasi yapısı, tutarlı ve kararlı bir dış politikaya olanak sağlamaktadır. Bu siyasi yapı Mısır'ın ulusal çıkarlarına uygun tutarlı bir dış politika sürdürmesini sağlamıştır. Ancak yüksek borç seviyeleri ve dış yardıma bağımlılık gibi ekonomik zorluklar, dış politika hedeflerini tam olarak gerçekleştirme kabiliyetini kısıtlamıştır. Sonuç olarak, Mısır dış politikası genellikle iç istikrarı sürdürmek ve bölgede nüfuzu yaansıtmak için gerekli olan ekonomik desteği güvence altına almaya ve kalkınmayı teşvik etmeye odaklanmaktadır.

Kültürel ve dini faktörler de Mısır'ın dış politikasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Farklı yorumlar farklı politika perspektiflerine yol açabilse de bölgenin ortak İslami ve Arap mirası birleştirici bir güç olarak hizmet etmektedir. Mısır'ın bölgesel meselelere yaklaşımı, stratejik kararlarını ve uluslararası ilişkilerini şekillendirmeye devam eden kültürel kimliği ve tarihi deneyimlerinden beslenmektedir.

İkinci bölümde Mısır dış politikasının etkinliğinin ekonomik güç, askeri güç, siyasi istikrar ve diplomatik uzmanlık gibi yapısal kapasitelerine yakından bağlı olduğunu görmekteyiz. Ülkenin stratejik konumu ve Süveyş Kanalı'nı kontrol etmesi ona önemli bir jeopolitik güç kazandırmakta ve hem bölgesel hem de küresel meselelerde önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, sınırlı mali kaynaklar ve dış yardıma bağımlılık gibi ekonomik kısıtlamalar Mısır'ın bağımsız olarak etki yaratma kabiliyetini sınırlamaktadır.

Arap dünyasının en büyüklerinden biri olan Mısır ordusu, ülkenin dış politikasının temel taşlarından biridir. Ordu, ulusal güvenliğin sürdürülmesinde, bölgedeki gücün yansıtılmasında ve uluslararası barışı koruma çabalarına katılmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu askeri güç, Mısır'ın bölgesel güvenlik konularında öncü bir rol üstlenmesini sağlamaktadır, ancak etkinliği bazen ekonomik sınırlamalar ve eski ekipmanlar nedeniyle engellenmektedir.

Siyasi istikrar, Mısır'ın uluslararası diplomasiye katılma kabiliyetini artıran bir diğer kilit faktördür. Siyasi muhalefet ve ekonomik zorluklar gibi iç sorunlara rağmen, Mısır hükümeti dış politika hedeflerini takip etmesini sağlayan bir istikrar seviyesini korumuştur. Bu istikrar, ülke içindeki huzursuzlukları yönetmeye yardımcı olan ve hükümetin dış politika girişimlerini baltalamasını önleyen güçlü bir güvenlik aygıtıyla güçlendirilmektedir.

Diplomasi Mısır dış politikasının temel direği olmaya devam etmektedir. Uzun bir diplomatik angajman geçmişine sahip olan Mısır, bölgesel ve küresel konumunu güçlendiren bir ittifaklar ve ortaklıklar ağı geliştirmiştir. Mısırlı diplomatlar, ülkenin bölgesel ve küresel diplomaside önemli bir rol oynamasını sağlayan karmaşık uluslararası ilişkileri yönetme konusundaki deneyim ve becerileriyle tanınmaktadır.

Üçüncü bölümde belirtildiği ve açıklandığı üzere Orta Doğu, çatışmalar, devrimler ve güç mücadelelerinin ülkelerin dış politikalarını şekillendirdiği, derin istikrarsızlıklarla karakterize bir bölgedir. Mısır da bir istisna değildir; çünkü Arap Baharı'nın ardından Suriye ve Yemen'de devam eden çatışmalar ve İsrail ile Filistin arasında süregelen gerginliklerin damgasını vurduğu çalkantılı bir bölgesel ortamda yol almaktadır. Bu zorluklar Mısır'ı hem kendi sınırları içinde hem de daha geniş bir bölgede güvenlik ve istikrarı korumaya odaklanan bir dış politika benimsemeye zorlamıştır.

Terör örgütleri ve milisler de dahil olmak üzere devlet dışı aktörlerin yükselişi bölgesel güvenlik ortamını daha da karmaşık hale getirmiştir. Mısır'ın dış politikası bu grupları besleyen sosyo-ekonomik ve siyasi sıkıntılarla mücadele ederken aynı zamanda bu tehditlere cevap vermeye de uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Sünni ve Şii Müslümanlar arasındaki mezhepsel bölünme, özellikle de Suudi Arabistan ve İran arasındaki rekabet, bölgedeki dış politikaya başka bir karmaşıklık katmanı eklemektedir.

Dış güçler tarihsel olarak Orta Doğu'nun jeopolitik dinamiklerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır ve etkileri Mısır'ın dış politikasını etkilemeye devam etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin ve Avrupa ülkelerinin hepsinin bölgede stratejik çıkarları vardır ve bu çıkarlar genellikle Mısır'ın kendi çıkarlarıyla kesişmektedir.

Sonuç olarak Mısır, dış politika hedeflerine ulaşmak için gerekli desteği güvence altına alırken egemenliğini korumak için bu dış güçlerle ilişkilerini dikkatli bir şekilde yönlendirmelidir.

Dördüncü bölüm, bölgede süregelen zorluklara karşı Mısır'ın verdiği tepkiye genel bir bakış sunmaktadır; çünkü Mısır, dış politikasını stratejik olarak yeniden değerlendirme ve bölgesel rolünü güçlendirme fırsatına sahiptir. Ekonomik çeşitlendirme, Mısır'ın dış yardımlara olan bağımlılığını azaltmak ve daha sürdürülebilir bir ekonomi inşa etmek için son derece önemlidir. Teknoloji, yenilenebilir enerji ve altyapı gibi sektörler yatırım yaparak Mısır ekonomik direncini genişletebilir ve bölgesel ve küresel pazarlardaki etkisini artırabilir.

Diplomatik girişimler de Mısır dış politikası için hayati önem taşımaktadır. Çatışmalarda arabuluculuk yapma ve bölgesel işbirliğini teşvik etme yönündeki son çabalar, ülkenin Orta Doğu'da yapıcı bir rol oynama konusundaki kararlılığını yansıtmaktadır. Örneğin, Mısır'ın komşularıyla uzlaşma çabalarına dahil olması ve bölgesel ittifaklara katılması, bölgesel gerilimleri çözmek için diplomasi yapma isteğini göstermektedir.

Daha geniş bölgesel değişimlerin bir parçası olarak İsrail ile ilişkilerin normalleşmesi, ekonomik ve güvenlik işbirliği için yeni fırsatlar sunmaktadır. Ancak bu hamle, aynı zamanda zorluklar da getirmektedir çünkü Mısır ve daha geniş Arap dünyası içinde tartışmalı olmaya devam etmektedir. Yine de Mısır'ın İsrail ile stratejik angajmanının, bölgesel güvenlik ve ekonomik kalkınma gibi ortak kaygıları ele alma ihtiyacından hareketle devam etmesi muhtemeldir.

Arap Birliği gibi bölgesel kurumların güçlendirilmesi ve kolektif eylemin teşvik edilmesi Mısır'ın küresel sahnedeki etkisini artırabilir. Mısır, Arap ülkeleri arasında diyalog ve işbirliğini teşvik ederek ortak zorlukların ele alınmasına yardımcı olabilir ve bölgenin dış müdahalelere karşı kırılganlığını azaltabilir. İleriye dönük olarak, stratejik diplomasi, iç kalkınma ve bölgesel istikrara odaklanma ile birleştiğinde, ülkenin gelişen küresel düzenin karmaşıklıklarını başarılı bir şekilde yönlendirmesi ve Arap dünyasında liderliğini ortaya koyması için esas olacaktır.

Sonuç olarak Mısır dış politikası, ülkenin uluslararası ilişkilere yaklaşımını derinden etkileyen tarihi, kültürel ve yapısal faktörlerin derin etkileşimiyle şekillenmektedir. Mısır, Orta Doğu'nun çalkantılı dinamiklerinde yol almaya devam ederken, iç zorlukları dış fırsatlarla dengeleme becerisi çok önemli olacaktır. Ülkenin Arap dünyasındaki tarihi liderlik rolü, stratejik konumu ve askeri kabiliyetleriyle birleştiğinde, onu bölgesel meselelerde önemli bir aktör olarak konumlandırmaktadır. Ancak ekonomik kırılganlıklar ve siyasi baskılar Mısır'ın dış politika stratejilerini sürekli olarak yeniden değerlendirmesini ve uyarlamasını gerektirmektedir.

Geleceğe bakıldığında, Mısır'ın ekonomik kalkınma, bölgesel işbirliği ve stratejik diplomasiye odaklanması, ulusal çıkarlarını güvence altına almak ve küresel sahnedeki etkisini güçlendirmek için elzem olacaktır. Hem Arap bölgesi içinde hem de kilit küresel güçlerle ittifaklarını güçlendirmesi, bölgesel istikrarsızlıkları ve dış baskıları daha iyi yönetmesini sağlayacaktır. Mısır hükümeti, esnek ve uyumlu bir dış politika geliştirerek Arap dünyasında liderliğini ortaya koyabilir ve bölgenin daha geniş çaplı istikrar ve refahına katkıda bulunabilir. Hızla değişen küresel düzende Mısır'ın bu karmaşıklıkların üstesinden gelme becerisi, egemenliğini koruma ve stratejik vizyonunu ilerletme konusundaki başarısını belirleyecektir.

Hazırlayan: Aseel Khalid, CIGA Araştırma Stajyeri

Başlık: İsrail Neden Gerilimi Tırmandırmayı Seçti? Riskli Suikastlar Caydırıcılığı Yeniden Sağlamak İçin Umutsuz Bir Çabadır

Yazar: Dalia Dassa Kaye

Yayıncı: Foreign Affairs

Orijinal Dil: Arapça

Tarih / Yer: 5 Ağustos 2024/ ABD

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 7

Link: <https://www.foreignaffairs.com/middle-east/why-israel-escalates>

Anahtar Kelimeler: *Deterrence, Assassinations, Escalation, Hamas, Iran, Vulnerability, Strategy*

Özet:

İsrail ile Hamas arasında on aydır devam eden çatışma Gazze'nin ötesine genişlemiş, İsrail-Lübnan sınırındaki çatışmalar, Kızıldeniz'de ve Tel Aviv'de Husi saldırıları ve İran'a destekli milislerin Irak ve Suriye'deki ABD güçlerine saldırıları da dâhil olmak üzere Orta Doğu'da askeri tırmanışa neden olmuştur. Yakın zamanda İsrail, Hizbullah'ın roket saldırısına karşılık olarak Beyrut'ta Hizbullah'ın üst düzey komutanlarından Fuad Şükr'e düzenlenen suikastın sorumluluğunu üstlenmiş ve Hamas'ın siyasi lideri İsmail Haniye'nin Tahran'da öldürülmesinin arkasında olduğuna inanılmaktadır. Bu eylemler daha büyük bir bölgesel savaş korkusunu artırmıştır. İsrail'in Filistin ve Hizbullah liderlerini hedef alan geçmişi ve İran içindeki derin istihbarat operasyonları, onun askeri yeteneklerini göstermektedir. Ancak bu son tırmanışlar, Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısının ardından algılanan zayıflıktan kaynaklanıyor gibi görünmektedir ve İsrail'i, İran ve müttefik gruplarından önemli bir misilleme gelme potansiyeline rağmen caydırıcılığı yeniden sağlamak için daha yüksek riskler almaya sevk etmektedir.

Korku Faktörü:

Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısından bu yana İsrail'in güvenlik duygusu önemli ölçüde güvenden derin bir kırılganlığa doğru kaymıştır. İsrail daha önce Filistin sorununu çözmeden Arapların kabulünü sağlayabileceğine, İran ve müttefiklerini cezasızlıkla vurabileceğine ve ABD'nin sarsılmaz desteğini sürdürebileceğine inanmıştır.

Saldırı bu varsayımları yıkmış, İsrail'in askeri ve teknolojik caydırıcılığına olan inancı sarsmış, tahkim edilmiş sınırlarındaki ve ekonomik istikrarındaki zayıflıkları ortaya çıkarmıştır.

İsrail'in güvenlik kurumlarındaki pek çok kişi artık ülkenin sınırlarını kabul etmekte ve algılanan güvenlik başarısızlıkları nedeniyle hükümete karşı yaygın bir öfke ve güvensizlik bulunmaktadır. Bu hoşnutsuzluk Başbakan Netanyahu'nun tartışmalı icraatları ve ordunun birden fazla cepheye yayılan kaynakları nedeniyle daha da artmaktadır. Yurt içinde Netanyahu'nun yargıda yaptığı revizyon ordu içindeki çatlakları derinleştirmiş ve IDF, saflarındaki sağcı aktivistler de dahil olmak üzere aşırılık yanlılarından gelen benzeri görülmemiş tehditlerle karşı karşıya kalmıştır. Uluslararası alanda İsrail'in Gazze'deki eylemleri destek kaybına ve küresel hukuk forumlarında incelemelerin artmasına neden olmuştur.

1 Nisan şakası:

İran'ın Nisan ayında İsrail'e düzenlediği saldırının bu ülke üzerinde derin ve yeterince takdir edilmeyen bir etkisi olmuştur. İsrail'in Şam'daki bir Devrim Muhafızları tesisini hedef alması, İran'ın yüzlerce insansız hava aracı ve füzeyle beklenmedik, büyük bir karşılık vermesine yol açmıştır. ABD öncülüğündeki savunma bu saldırıyı başarıyla püskürtürken, İsrail'in zayıflıklarını ortaya çıkarmış ve kendine güven imajını parçalamıştır. İsraili analistler İran'ı isabetli bir şekilde vurma kabiliyetleri konusunda bir miktar güvence bulmuş ancak bu olay sadece inkâr yoluyla caydırmaya bel bağlamaktan duydukları rahatsızlığın altını çizmiştir. Bunun yerine İsraili savunma planlamacıları, düşmanların saldırıların ağır sonuçlarıyla karşılaşmasını sağlamak için cezalandırma yoluyla caydırıcılığı tercih etmektedir. İsrail'in azalan bölgesel konumu ve İran ile müttefiklerinin artan gücünün İran'ın nükleer yeteneklerini daha da geliştirmesine yol açabileceğine dair endişeler artmaktadır. Siyasi liderlerinin zafer güvencelerine rağmen pek çok İsraili, düşmanlarının artık İsrail'i yok etmeyi mümkün bir hedef olarak gördüğüne inanarak daha önce benzeri görülmemiş bir varoluşsal tehdit hissetmektedir. Bu korku, İsrail'in kurucu başbakanı David Ben-Gurion'un İsrail'in şu anda bocaladığı alanlar olan sosyal uyum, diplomatik ilişkiler ve barışı vurgulayan dersleriyle keskin bir tezat oluşturmaktadır.

Sertleştirilmiş Yoldan Yukarı Doğru:

Eski bir hükümet yetkilisi, İsrail'in mevcut kırılma hissinin ve agresif bölgesel duruşunun, önceki aşırı güveni tersine çevirerek Hamas'ın 7 Ekim saldırısının şokundan kaynaklandığını vurgulamıştır. Bu artan tehdit algısı, ABD desteğinin devam edeceğine duyulan güvenle birleştiğinde, daha geniş bir bölgesel çatışma riskinin artmasına rağmen İsrail'in saldırgan tutumunu beslemektedir. Son olaylarla travmatize olan İsrail halkı artık riski ve saldırgan eylemleri daha fazla kabul ettiğini göstermektedir. Ancak İsrail'in net bir siyasi strateji olmaksızın kaba askeri güce dayanmasının endişe verici bölgesel dinamikleri değiştirmesi ya da tahmin edilemeyecek şekilde karşılık verebilecek İran ve müttefiklerini caydırması pek olası değildir. Gazze'deki çatışmanın sona ermesi bazı tehditleri hafifletebilecek olsa da, İsrail'in daha derin stratejik ikilemi Filistinlilerle olan çözülmemiş çatışması olarak kalmaktadır. Taktiksel askeri başarılar kısa vadeli zaferler sunsa da kalıcı güvenlik ancak Filistinlilerle kalıcı bir barış yoluyla sağlanabilir.

Hazırlayan: Mutaa Aladhmi, *CIGA Araştırma Stajyeri*

Başlık: Orta Doğu'nun
Yeniden Yapılandırılması:
Çok Kutuplu Dünyada
Yeni Düzenlemeler
Yazar: Ignacio Álvarez-
Ossorio Alvariño

Bağlantı: Madrid Complutense Üniversitesi Arap ve İslam Çalışmaları Profesörü ve Mağrip ve Orta Doğu Complutense Research Group Eş Direktörü

Organizasyon: Strategic Panorama 2024

Orijinal Dil: İspanyolca

Tarih / Yer: 2024/ Madrid

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 28

Link: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=9422640>

Anahtar Kelimeler: *Middle East, Conflict, Diplomacy, Abraham Accords, Israel, Hamas, Saudi Arabia, Iran, China, United States*

Özet:

Soğuk Savaş sonrasında kurulan tek kutuplu düzenin yerini yavaş yavaş Çin ve BRICS ülkelerinin nüfuz kazandığı çok kutuplu yeni bir dünyaya bırakmasıyla birlikte küresel jeopolitikte önemli bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim özellikle Çin'in ABD'nin bıraktığı boşluğu doldurduğu Orta Doğu'da belirgindir çünkü Çin Hint-Pasifik bölgesine yeniden odaklanmaktadır. Ayrıca, 7 Ekim 2023'te Hamas tarafından İsrail'e yapılan saldırılar, İsrail'in kendi 11 Eylül'üne ya da Pearl Harbor'una benzer şekilde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yazar, saldırıların İsrail istihbaratının ve savunmasının zayıflıklarını ortaya çıkardığını ve bölgesel güç dinamiklerini değiştirebileceğini savunmaktadır. Çatışma, İsrail ile Arap ülkeleri, özellikle de Suudi Arabistan arasındaki ilişkileri normalleştirme çabalarını zora sokmuş ve dikkatleri yeniden çözülmemiş Filistin meselesine çekmiştir. Gazze'de ortaya çıkan insani kriz daha geniş çaplı bir bölgesel gerilime yol açabilir ve bu olayların çok kutuplu bir dünya düzenine geçişi hızlandıracağı mı yoksa engelleyeceği mi belirsiz kalmaktadır.

Orta Doğu 21. yüzyılda, özellikle de eski Başkan Obama yönetimindeki ABD'nin Çin'in Hint-Pasifik'teki etkisine karşı koymaya odaklanmak için bölgedeki varlığını azaltmaya başlamasıyla büyük değişimler yaşamıştır. Bu geri çekilme bölgenin stratejik önemini azaltmış, Çin ve Rusya gibi diğer güçlerin katılımlarını arttırmalarına olanak sağlamıştır.

COVID-19 salgını, Ukrayna'nın işgali ve Gazze çatışması gibi son olaylar bu değişiklikleri daha da hızlandırmış ve tek kutuplu bir küresel düzenden çok kutuplu veya iki kutuplu bir küresel düzene potansiyel bir geçişin işaretlerini vermiştir. ABD ve Çin'in Orta Doğu'daki çıkarları önemli ölçüde farklılık göstermektedir. En büyük küresel hidrokarbon ithalatçısı olan Çin, Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) aracılığıyla ekonomik bağlarını arttırırken, ABD bölgeye olan enerji bağımlılığını azaltmış ve dünyanın önde gelen petrol üreticisi haline gelmiştir. Orta Doğu, geniş hidrokarbon rezervleri ve süregelen çatışmalar nedeniyle kritik bir jeopolitik alan olmaya devam etmekte ve özellikle ABD için önemli bir silah pazarı haline gelmektedir. ABD genellikle diplomasiyi askeri güçle eşleştirirken, Çin çıkarlarını korumak için istikrarı artırmış ve ekonomik ve diplomatik çabalara odaklanmıştır. Küresel güç dinamikleri Asya'ya doğru kaydıkcça, birçok Orta Doğu ülkesi Çin ile bağlarını güçlendirmiştir. Dolayısıyla ABD, Çin'in artan etkisini, özellikle Orta Doğu diplomasisini şekillendirmede küresel hakimiyetine karşı büyük bir meydan okuma olarak görmekte ve bu durumun gelecekte iki güç arasında bir çatışmaya yol açabileceğini düşünmektedir. 7 Ekim saldırısı ve İsrail'in tepkisi ABD'nin Orta Doğu'daki imajını daha da zedelemiş, ABD'ye olan güven Rusya, Çin ve İran lehine azalmıştır.

Ocak 2020 tarihli bir makalesinde Başkan Joe Biden, eski Başkan Trump'ın izolasyonist politikalarını tersine çevirme ve uluslararası kuralları şekillendirmeye ve kolektif güvenliği teşvik etmeye odaklanarak ABD'nin küresel liderliğini yeniden tesis etme niyetini belirtmiştir. Biden, otoriterliğe karşı demokrasiyi savunmayı vurgularken, onun Orta Doğu politikaları, özellikle İsrail'e koşulsuz desteğin sürdürülmesi ve İran'ın izole edilmesi konularında kendinden öncekilerle benzerlik göstermiştir. Biden'ın Orta Doğu stratejisi, Arap-İsrail uzlaşmasını teşvik ederek İran'a karşı koymayı amaçlayan İbrahim Anlaşmalarını derinleştirmeyi ve böylece ABD'nin Çin'i çevrelemek için Hint-Pasifik'e odaklanmasını sağlamayı içermiştir. 2022 Ulusal Güvenlik Stratejisi, ABD'nin İsrail-Filistin çatışmasında iki devletli bir çözüme verdiği desteği yeniden onaylamış, ancak Biden yönetimi İsrail'in yayılmacı politikalarına karşı çıkmamıştır. Eleştirmenler bu yaklaşımın iki devletli çözümün altını oyduğunu ve çeşitli insan hakları örgütleri tarafından "apartheid"a benzer bir durum yarattığını ileri sürmektedir. Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısı Biden'ın yaklaşımının sınırlarını ortaya koymuş, Filistin meselesine yeniden odaklanılmasına neden olmuş ve ABD'nin İsrail ile Arap devletleri arasındaki ilişkileri normalleştirme çabalarını zorlaştırmıştır. ABD, İsrail'e önemli ölçüde askeri ve siyasi destek sağlayarak karşılık vermiş olsa da yazarlar, Gazze çatışmasını çözmek için net bir stratejinin olmaması ve diğer küresel zorlukların yarattığı kısıtlamalar göz önüne alındığında, ABD'nin bölgedeki daha geniş sorunları nasıl ele alacağını belirsizliğini koruduğunu savunmaktadır.

Son on yılda Çin'in Orta Doğu'daki etkisi, Başkan Xi Jinping tarafından başlatılan Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) sayesinde önemli ölçüde artmıştır. Bu girişim, küresel bağlanabilirliği arttırmak için altyapıya büyük yatırımlar yapılmasını içermekte ve küresel hakimiyet ve ekonomik büyümeyi hedefleyen bir "Çin Marshall Planı"na benzetilmektedir. Dünyanın en büyük petrol ithalatçısı olan Çin'in Orta Doğu'daki angajmanı da hidrokarbonlara istikrarlı erişim ihtiyacından kaynaklanmakta ve bu da bölgesel çatışmaları önlemek için siyasi müdahalenin artmasına neden olmaktadır. Çin, Orta Doğu'da telekomünikasyon, lojistik ve altyapı gibi kilit sektörlerde önemli yatırımlar yaparken, bölgeyi daha geniş stratejik planlarına da entegre etmiştir. Asya, Afrika ve Avrupa arasında stratejik bir konuma sahip olan Arap Yarımadası özellikle önemlidir. Çin, Şanghay İşbirliği Örgütü ve BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti) gibi örgütlere birçok Orta Doğu ülkesini dahil ederek işbirliği ağlarını genişletmiştir. Bu ilişkide önemli bir an, Çin'in çok sayıda işbirliği anlaşması imzaladığı ve geleneksel olarak ABD'nin hakim olduğu bölgesel dinamiklerde bir değişime işaret eden Xi Jinping'in Aralık 2022'de Suudi Arabistan'a yaptığı ziyareti. Çin, Hürmüz Boğazı'nın her iki yakasını da içeren çeşitli Orta Doğu ülkeleriyle güçlü ilişkiler sürdürmekte, İran ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleriyle olan bağlarını dengelemektedir.

Makale, artan etkisine rağmen Çin'in bölgedeki birincil güvenlik sağlayıcısı olarak ABD'nin yerini almaya çalışmadığını ileri sürmektedir. Bunun yerine, Çin'in Mart 2023'te Suudi-İran ilişkilerinin yeniden tesis edilmesinde oynadığı arabuluculuk rolünün de gösterdiği gibi, ekonomik ve diplomatik angajmanlara odaklanmıştır. Ancak Çin'in bölgeye müdahalesi, özellikle de İsrail ile ilişkileri, güvenlik endişeleri ve ABD baskısı nedeniyle zorluklarla karşı karşıyadır.

Orta Doğu, bölgenin ulusal bağımsızlık hareketleri sırasında kurulan uzun süreli paradigmalara meydan okuyarak önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Yeniden değerlendirilen kilit konular arasında petrole bağımlılık, ekonomik çeşitlilik, dinin rolü, Filistin davasıyla dayanışma, İsrail ile normalleşme ve ABD ve Çin gibi küresel güçlerle ilişkiler yer almaktadır. Bu derin yeniden yapılanmanın bölgeyi ve tüm dünyayı etkilemesi beklenmektedir. Bölgesel güçler artık çatışmaları azaltmak için gerilimi azaltma yönünde hareket etmektedir. Suudi Arabistan'ın Vizyon 2030 ekonomik kalkınma planı, Türkiye'nin KİK ülkeleriyle ilişkilerini yeniden düzenlemesi, 2021'de Al-Ula Deklarasyonu ile Katar ablukasının sona ermesi, İsrail'in İbrahim Anlaşmaları ve Suudi Arabistan ile görüşmeler yoluyla bölgesel entegrasyonu ve yedi yıl aradan sonra Tahran ile Riyad arasındaki diplomatik bağların yeniden başlaması kayda değer adımlar arasında yer almaktadır. Bu geçiş dönemi, üç ilke tarafından yönlendirilen yeni bir Orta Doğu'yu şekillendirmektedir: küresel stratejik anlaşmaların benimsenmesi, bağlanabilirlik ve kutupsuzluk ve güvenliğin sağlanması için işbirliği, geleneksel coğrafi temelli politikalardan uzaklaşarak küresel ortaklıklara, ekonomik işbirliğine ve kolektif güvenliğe odaklanmayı yansıtmaktadır.

Makaleye göre Hamas tarafından 7 Ekim'de gerçekleştirilen saldırı, ABD dış politikasının önemli bir odağı olan İsrail ve Suudi Arabistan arasında devam eden normalleşme sürecini sekteye uğratmayı amaçlamıştır. Trump yönetiminin İbrahim Anlaşmaları İsrail, BAE ve Bahreyn arasında başarılı bir şekilde diplomatik ilişkiler kurmuş ve Biden yönetimi de Suudi Arabistan'ı bu sürece dâhil etmek için çalışmıştır. Ancak İbrahim Anlaşmaları, Oslo Anlaşmaları gibi önceki çabaların aksine Filistin meselesini büyük ölçüde bir kenara bırakmıştır. İbrahim Anlaşmalarının ardından Fas ve Sudan da ABD'den aldıkları tavizlerin ardından İsrail ile ilişkilerini normalleştirmiş ve İsrail'in bu ülkelerle savunma ve güvenlik bağları derinleşmiştir. İsrail ve BAE arasındaki ticari ve askeri işbirliği özellikle yoğunlaşmış, BAE İsrail silahlarının önemli bir ithalatçısı haline gelmiş ve artan savunma bütçesi ve çeşitli çatışmalardaki askeri varlığı ile bölgesel etkisini genişletmiştir. Diplomatik çabalara rağmen, 2022 Arap Görüş Endeksi'nin de vurguladığı gibi, Arap dünyasında İsrail ile normalleşmeye karşı güçlü bir muhalefet vardır. Anket, katılımcıların büyük çoğunluğunun İsrail'i bölgesel güvenlik için büyük bir tehdit olarak görmesi ve devletin tanınmasına karşı çıkmasıyla birlikte yaygın bir şüphecilik ortaya koymuştur. Saldırı ve ardından gelen İsrail'in Gazze saldırısı, özellikle normalleşmeye desteğin düşük olduğu Suudi Arabistan gibi ülkelerde normalleşmeye karşı direnci daha da açığa çıkarmıştır. BAE, Suudi Arabistan ve Katar arasındaki bölgesel liderlik rekabeti de farklı dış politikalara yol açmış ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin bütünlüğüne zarar vermiştir.

Kral Selman'ın 2015 yılında iktidara gelmesinden ve oğlu Muhammed bin Selman'ın 2017 yılında Veliiaht Prens olmasından bu yana Suudi Arabistan köklü siyasi, ekonomik ve sosyal değişimler geçirmiştir. Muhammed bin Selman, dünyanın en büyük petrol şirketi olan Aramco'nun yönetimi de dahil olmak üzere kritik devlet meselelerini denetleyerek muazzam bir güç elde etmiştir. Suudi Arabistan büyük ölçüde petrole bağımlı olmaya devam ettiğinden, krallık petrol fiyatlarını istikrara kavuşturmak için OPEC+ içinde Rusya ile işbirliği yapmış, bu hareket ABD ile ilişkileri germiştir. Suudi Arabistan, petrole olan bağımlılığını azaltmak için çeşitli sektörleri modernize ederek, turizmi artırarak ve yenilenebilir enerjiye yatırım yaparak ekonomisini çeşitlendirmeyi amaçlayan iddialı bir plan olan Vizyon 2030'u başlatmıştır. Suudi Arabistan'ın Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan bir merkez olarak stratejik konumunu güçlendirmeyi ve BAE ile rekabeti artırmayı amaçlayan Neom, Vizyon 2030 kapsamındaki kilit projelerden biridir.

Dış politikada Suudi Arabistan agresif taktiklerden daha diplomatik bir yaklaşıma geçmiş ve Vizyon 2030'u desteklemek için bölgesel istikrar arayışına girmiştir. Bu durum, 2021'de Katar'a uygulanan ablukanın sona ermesi ve 2023'te Çin tarafından kolaylaştırılan İran ile diplomatik ilişkilerin yeniden başlatılmasında açıkça görülmektedir. Bölgesel gerginliklerin azaltılması, iç kalkınmaya odaklanmak için hayati önem taşımaktadır. Suudi Arabistan da İbrahim Anlaşması'na katılmayı ve İsrail ile ilişkilerini normalleştirmeyi düşünmektedir, ancak bu süreç önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Suudi Arabistan'ın normalleşme koşulları arasında ABD ile karşılıklı savunma anlaşması, sivil bir nükleer reaktörün geliştirilmesinde destek ve gelişmiş silahlar bulunmaktadır. Ancak yazarın da belirttiği gibi İsrail'i tanımak, Arap ve İslam dünyasının büyük bir kısmını yabancılaştırabilir çünkü bu Filistin davasını terk etmek olarak görülebilir. 7 Ekim'deki Hamas saldırısı ve ardından İsrail'in Gazze'ye saldırması normalleşme sürecini zorlaştırmıştır. Suudi Arabistan İsrail'le teması kesmiş ve İsrail'in eylemlerini kınarken daha sert önlemler almaktan kaçınmıştır. Riyad'da düzenlenen Arap Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı ortak zirvesinde ateşkes ve insani yardım çağrısında bulunmuş ancak daha güçlü adımlar atmamıştır. İlginç bir şekilde, zirve bildirisinde İran'ın iki devletli çözüme verdiği destek İsrail'in varlığını dolaylı olarak kabul etmiştir.

İran'dan Irak, Suriye ve Yemen aracılığıyla Lübnan'a kadar uzanan stratejik bir alan kurarak İran bölgesel nüfuzunu önemli ölçüde genişletmiştir. Bu genişleme büyük ölçüde İran'ın Şii hükümetleri ve Direniş Eksenini olarak adlandırılan grup içindeki milisleri arkasına almasıyla desteklenmektedir. İran yönetiminin ABD ve İsrail'i varoluşsal tehdit olarak görmekte, bu da bir savunma önlemi olarak nükleer yetenek arayışına girmesine neden olmaktadır. Gregory Gause, İranlı liderlerin bu ülkeleri İslam Cumhuriyeti'ni parçalamaya niyetli olarak algıladıklarını ve İran'ın nükleer hırslarını potansiyel ABD-İsrail saldırganlığına karşı hayatta kalmak için gerekli olarak gerekçelendirdiklerini vurgulamaktadır. İran nükleer anlaşması olarak da bilinen 2015 Ortak Kapsamlı Eylem Planı (JCPOA), başlangıçta petrol ihracatını kısıtlayan yaptırımların kaldırılması karşılığında İran'ın uranyum zenginleştirmesini durdurmuştur. Ancak ABD'nin 2018'de Başkan Trump yönetiminde anlaşmadan çekilmesi bu kazanımları tersine çevirmiştir. Başkan Biden müzakereleri yeniden başlatırken Trump'ın "maksimum baskı" yaklaşımını tamamen terk etmemiş ve bunun yerine İran'ı daha da izole etmek için İsrail ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkileri normalleştirmeye odaklanmıştır. Buna karşılık İran, Rusya ve Çin ile ittifaklarını derinleştirmiştir. Mart 2021'de İran ve Çin, çeşitli sektörlerde 400 milyar dolarlık yatırım içeren 25 yıllık bir stratejik ortaklık imzalamıştır. İran ve Rusya da özellikle askeri işbirliği alanında ilişkilerini güçlendirmiş, İran Rusya'nın Ukrayna'da kullanması için insansız hava araçları ve füzeler tedarik etmiştir. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Ebrahim Raisi'nin Şubat 2023'te Pekin'e yaptığı ziyaret bu ortaklık kapsamındaki anlaşmaları daha da sağlamlaştırmıştır. İran Arap komşularıyla ilişkilerini onarma konusunda da adımlar atmıştır. BAE, Ağustos 2022'de Tahran ile ilişkilerini yeniden kurarak ticarete önemli bir artışa yol açmıştır. Çin'in arabuluculuğunda yürütülen uzun müzakerelerin ardından önemli diplomatik bir değişimle Suudi Arabistan ve İran 10 Mart 2023 tarihinde diplomatik ilişkilerini yeniden başlatmıştır. Bu uzlaşma, ABD ve İsrail'in İran'ı izole etme çabalarına meydan okumakta ve ABD'nin bölgedeki etkisinin azaldığına işaret etmektedir. Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısı ve ardından İsrail'in Gazze'ye saldırması, İsrail ile Arap dünyası arasındaki normalleşme sürecini ve bunun yanı sıra İran ile Körfez ülkeleri arasındaki yakınlaşmayı tehlikeye atmıştır. Direniş Eksenini içerisinde İran'ın önemli bir müttefiki olan Hamas, bu gerilimlerin merkezinde yer almıştır. İsrail İran'ı saldırıya doğrudan karışmakla suçlarsa da İran Dini Lideri Ali Hamaney, muhtemelen İsrail ya da ABD tarafından askeri misillemeye yol açmamak için, olayların önceden bilindiğini ya da planlandığını kamuoyu önünde yalanlamıştır. Bu gelişmelerin ardından İran Hizbullah ve İsrail arasında sınırlı bir çatışma yaşanması ve şu ana kadar büyük çaplı bir tırmanış yaşanmamasıyla itidalli bir tutum göstermiştir. Hizbullah, lideri Hasan Nasrallah'ın tüm seçenekleri açık tutması ancak İsrail'e karşı tam bir savaş ilanından kaçınmasıyla dikkatli bir duruş sergilemiştir.

Üst düzey İran Devrim Muhafızları yetkilisi Seyyid Razi Musavi ve Hamas lideri Salah el-Aruri'nin öldürülmesi gibi son olaylar durumu önemli ölçüde tırmandırmamıştır. Şu anda İran, daha çok Husiler olarak bilinen Yemenli Şii milis Ensarullah'ın Bab al-Mandeb Boğazı'ndaki gemilere yaptığı saldırılarla örneklenen asimetrik savaş taktiklerini tercih ediyor görünmektedir. Bu durum ABD'nin deniz seyrüseferini güvence altına almak için Sentinel Operasyonu'nu başlatmasına neden olmuştur. Husilerin tekrarlanan saldırılarına karşılık olarak ABD ve İngiltere 12 Ocak 2024'te Yemen'deki Husi mevzilerine saldırılar düzenlemiştir.

Hazırlayan: Sara El Souhagy, *CIGA Araştırma Görevlisi*

Başlık: Coğrafyaya Karşı
Elit: Aktörler, Yapılar ve
Katar'ın Dış Politikası
Yazar: Marwan Kabalan

Organizasyon / Yayıncı: Arab Center for Research and Policy Studies

Tarih / Yer: Eylül 2017/Doha-Katar

Orijinal Dil: Arapça

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 21

Link: https://siyasatarabiya.dohainstitute.org/ar/issue028/Pages/Siyassat28_2017_kablan.pdf

Anahtar Kelimeler: *Qatari Foreign Policy, the Gulf Crisis, Elites, Small State Actors*

Özet:

Yazarın bu makaledeki temel amacı, Katar'ın dış politikasını, özellikle de Katarlı elitlerin coğrafya ve bölgesel dinamiklerin dayattığı yapısal kısıtlamaları nasıl yönlendirdiğini ve hafiflettiğini analiz etmek ve açıklamaktır. Yazar, Katar'ın dış politikasını şekillendirmede liderlik ve stratejinin önemli rolünün altını çizerek, yapısal faktörleri vurgulayan geleneksel uluslararası ilişkiler ve dış politika teorilerine meydan okumayı amaçlamaktadır. Makale, küçük bir devlet olan Katar'ın, özellikle Arap Baharı sırasında, yumuşak gücünü kullanarak ve agresif dış politika stratejileri benimseyerek bölgesel politikada nasıl belirgin ve aktif bir rol oynamayı başardığını incelemektedir. Çalışma, Katarlı elitlerin stratejilerinin birçok yapısal kısıtlamayı hafifletmiş olmasına rağmen, jeopolitik faktörlerin ve devletlerin göreceli kabiliyetlerinin, bir devletin bölgede kilit bir rol oynama kapasitesini sürdürmede önemli olmaya devam ettiği sonucuna varmaktadır.

Yazar, önemli coğrafi ve yapısal kısıtlamalara sahip küçük bir devlet olan Katar'ın, özellikle Arap Baharı gibi çalkantı dönemlerinde, bölgesel ve uluslararası arenada nasıl aktif ve etkili bir dış politika benimseyebildiği gibi kilit bir soruyu tartışmaktadır. Yazar, yapısal faktörleri liderlik ve stratejinin rolünden üstün tutan geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerine meydan okuyarak, yapısal kısıtlamalar ile Katarlı elitlerin bu zorlukların üstesinden gelmek ve dış politika hedeflerine ulaşmak için uyguladıkları stratejiler arasındaki etkileşimi incelemektedir.

Bu makale, coğrafya ve göreceli kabiliyetler gibi yapısal kısıtlamaları vurgulayan geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerine meydan okuyarak, liderlik kalitesinin ve Katarlı elitlerin uyguladığı stratejilerin ülkenin dış politikasını şekillendirmede yapısal faktörler kadar önemli olduğunu ileri sürmektedir. 1995'ten bu yana Katarlı seçkinler, Katar'ın bölgesel etkisini artırmak için medya ve finansal kaynaklar gibi yumuşak güç araçlarından yararlanarak birçok yapısal kısıtlamayı hafifletmiştir. Arap Baharı sırasında (2011-2013) Katar aktif bir şekilde Orta Doğu'nun siyasi manzarasını yeniden şekillendirmeye çalışmış, Suudi Arabistan ve İran'ın Mısır ve Suriye gibi ülkelerdeki hakimiyetine meydan okumuş ve agresif bir dış politika duruşu benimsemeye istekli olduğunu göstermiştir. Bu stratejik başarılarla rağmen makale, coğrafi faktörlerin ve göreceli kabiliyetlerin bir devletin aktif rolünü sürdürmesinde temel olmaya devam ettiği ve reelpolitik düşüncenin bölgesel elitlerin eylemlerini ve jeopolitik manzarayı şekillendirmeye devam ettiği sonucuna varmaktadır. Küçük devletlerin stratejik liderlik ve yenilikçi kaynak kullanımı yoluyla aktif ve etkili dış politikalar benimseyebileceğini göstererek Katar'ın diplomasi karmaşıklığı vurgulanmaktadır. Çalışma, Katar'ın dış politika kararlarının, büyük komşuları Suudi Arabistan ve İran ile olan ilişkilerinden ve ABD ile olan savunma anlaşması da dâhil olmak üzere stratejik ittifaklarından büyük ölçüde etkilendiği sonucuna varmaktadır.

Geleneksel uluslararası ilişkiler teorileri bir devletin dış politikasını şekillendirirken coğrafya, nüfus büyüklüğü ve askeri kabiliyetler gibi yapısal faktörlere vurgu yapmaktadır. Küçük boyutu, sınırlı nüfusu ve büyük komşuları Suudi Arabistan ve İran arasındaki stratejik konumuyla kısıtlanan Katar, yine de bölgesel politikada önemli bir rol oynamıştır. Bu başarı, Katar elitinin yapısal sınırlamaların üstesinden gelmek için El Cezire gibi etkili medya kuruluşları ve mali kaynaklar gibi yumuşak güç araçlarından yararlandığı 1995 yılından bu yana liderliğinin ve stratejik kararlarının kalitesine bağlanmaktadır. Yumuşak güç Katar'ın bölgesel varlığını güçlendirmiş olsa da, makale jeopolitik faktörlerin ve devlet kabiliyetlerinin Katar'ın aktif rolünü sürdürmesi için temel unsurlar olmaya devam ettiğinin altını çizmektedir. Pratik ve maddi hususlara odaklanan reelpolitik yaklaşım, Katar'ın stratejilerini etkilemeye devam etmekte ve bölgesel rekabetin ortasında nüfuzunu en üst düzeye çıkarma ve güvenliğini sağlama arayışını yansıtmaktadır.

Orta Doğu'nun güç ve güvenliğe öncelik veren reelpolitik ortamında Katar'ın dış politika manevraları pratik ve güç odaklı politikaları yansıtmaktadır. Arap Baharı daha sonra Katar'ın agresif bir dış politika benimsemesine, etkisini artırmak ve daha büyük hegemonlara meydan okumak için hareketleri ve hükümetleri desteklemesine izin vermiştir. Bu stratejik başarılarla rağmen makale, coğrafi gerçeklerin ve göreceli kabiliyetlerin bir devletin aktif bölgesel rolünün uzun vadeli sürdürülebilirliği için çok önemli olmaya devam ettiği ve Katar'ın devam eden etkisinin bu kalıcı yapısal faktörleri yönlendirmeye bağlı olduğu sonucuna varmaktadır.

Küçük devletlerin özellikle stratejik liderlik ve yumuşak güç yoluyla uluslararası ilişkilerdeki potansiyel etkisinin daha geniş çapta tanınması, diğer küçük devletleri proaktif ve yenilikçi dış politikalar benimsemeye teşvik edebilir. Bu değişim, liderlik ve stratejinin rollerini de içeren daha incelikli bir anlayışa yol açarak yapısal kısıtlamaları vurgulayan geleneksel teorilere meydan okuyacaktır. Akademisyenler ve politika yapımcılar, yapısal faktörler ve stratejik eylemlilik arasındaki dinamik etkileşimi dikkate alan daha kapsamlı uluslararası ilişkiler modelleri geliştirebilirler. Bölgesel ve küresel güçler, Katar gibi küçük devletlerin stratejik hedeflerini anlamının ve onlarla ilişki kurmanın önemini kavrayabilir, bu da onların özgün yaklaşımlarını dikkate alan daha etkili diplomatik stratejilere yol açarak potansiyel olarak daha fazla bölgesel istikrar ve işbirliğini teşvik edebilir. Yumuşak gücün küçük devletler tarafından etkin bir şekilde kullanılması, dış politika hedeflerine ulaşmak için meşru bir araç olarak daha yaygın bir şekilde kabul edilebilir ve kullanılabilir; bu da küresel sahnede etki oluşturmak için medya, kültürel diplomasi ve mali yardımlara yapılan yatırımların artmasına neden olabilir.

Hazırlayan: Mutaa Aladhami, CIGA Araştırma Stajyeri

Başlık: Ebrahim Raisi
Yönetimi Altında İran'ın
Doğu'ya Bakış Politikası:
Bir Orta Gücün
Yükselişinin İzini Sürmek
Yazar: Deepika Saraswat

Bağlantı: West Asia Centre Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses

Organizasyon / Yayıncı: Strategic Analysis, Taylor & Francis

Tarih / Yer: 20 Haziran 2024/İngiltere

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 18

Link: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09700161.2024.2369392>

Anahtar Kelimeler: *Middle Powers, Iranian Foreign Policy, Shanghai Cooperation Organization, Multilateralism, Civilization*

Özet:

İran'ın devrimci sloganı "Ne Doğu ne Batı, sadece İslam Cumhuriyeti" ile özetlenen jeopolitik vizyonu, Soğuk Savaş sırasında bağımsız aktörlüğünü ortaya koymaya çalışmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü İran'ın stratejik manzarasını değiştirmiş, Orta Asya ve Kafkasya'da yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkmasına ve Rusya ile bitişik sınırın ortadan kalkmasına yol açmıştır. Bu değişim, İran'ın Rusya ile ilişkilerini karşılıklı bölgesel çıkarlara dayalı bir ilişkiye uyarlamasına olanak sağlamıştır. Eş zamanlı olarak ABD, Körfez Savaşı'ndan sonra Batı Asya'da baskın bir güç olarak ortaya çıkmıştır. İran pragmatik bir yaklaşım benimsemiş, Rusya'nın bölgesel liderliğini kabul etmiş ve Hazar Ekonomik İşbirliği Örgütü gibi girişimler aracılığıyla çok taraflı işbirliğini teşvik etmiştir. 1990'lardan bu yana İran, 'Doğu'ya Bakış' olarak bilinen strateji kapsamında yükselen Asya güçleriyle ilişkilere öncelik vermiştir. Dengenin ve bağımsızlığın korunması fikrine dayanan bu stratejinin kökleri 19. yüzyılda Başbakan Mirza Taqi Khan Amir Kabir'in reformlarına kadar gitmektedir. Bu strateji farklı yönetimler altında Batı ile diplomatik meydan okumalarla uyumlu bir şekilde yeniden ortaya çıkmıştır. Eski Cumhurbaşkanı Raisi döneminde bu yaklaşım, sistemik bir değişimi ve özellikle Çin ve Rusya ile stratejik ortaklıkları yansıtan 'Asya odaklı' bir stratejiye dönüşmüştür. İran'ın orta güç davranışı, çok taraflılığı, kültürel kimliği ve Avrasya genelinde stratejik bağlanabilirliği vurgulayarak ortaya çıkan bölgesel düzenle bütünleşmeyi ve bu düzeni etkilemeyi amaçlamaktadır.

Uluslararası İlişkilerde (Uİ) orta güçler teorisi, ikincil güçlerin uluslararası sonuçları şekillendirmedeki rolünü vurgulamakta ve odağı büyük güç politikalarından uzaklaştırmaktadır. Geleneksel olarak, Kanada ve Avustralya gibi orta güçler, ABD liderliğindeki liberal uluslararası düzeni destekleyen, istikrar için çabalayan ve statükoyu koruyan muhafazakâr güçler olarak görülmüştür. Bu ülkeler uluslararası kurumlarda diplomatik işlevler üstlenerek ve insani hedefleri savunarak benzersiz bir statü elde etmeye çalışmışlardır. 1990'larda, özellikle Asya-Pasifik bölgesinde orta güçlerin çok taraflılığa ve küresel yönetime katılımını vurgulayan davranışsal bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu kavram, liberal düzene temelden meydan okumadan reformlar yapmayı amaçlayan Küresel Güney'den yükselen orta güçleri de kapsayacak şekilde gelişmiştir. Charalampos Efstathopoulos gibi akademisyenler, orta güçlerin düşünsel kaynakları ve durumsal eylemleri kullandıklarını vurgulayarak, orta güçlerin eylemliliğinin nüanslı bir şekilde anlaşılmasını savunmaktadır. Bu arada Andrew Carr, uluslararası kutuplardaki değişimlerin orta güçleri ortaya çıkan sistem üzerindeki etkilerine göre yeniden tanımlayacağını öne sürmektedir. Bu yaklaşım, devletlerin belirli alanlarda nasıl hareket ettiğine odaklanarak gücü ilişkisel olarak ele almaktadır. Orta güçler çıkarlarını korumakta ve hem maddi hem de düşünce araçlarıyla değişimi yönlendirmektedir. İran'ın Şanghay İşbirliği Örgütü'ne (ŞİÖ) girmesinin ardından izlediği 'Doğuya Bakış' politikası, bölgesel çok taraflılığı teşvik ederek ve İran'ı Avrasya bağlantısında kilit bir oyuncu olarak konumlandırarak bu stratejiyi örneklemektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana İran'ın bölgeselciliği ve çok taraflılığı, ABD'nin egemen olduğu uluslararası sisteme karşı koymayı amaçlamıştır. İran bölgesel kimliği ve işbirliğini teşvik etmek için komşularıyla kültürel, dini ve tarihi bağları vurgulayarak çok kutuplu bir dünyayı savunmaktadır. İran'ın güvenlik söylemi, dış hegemonik etkilerden özerkliğin önemini altını çizmektedir. Bu nedenle İran, ABD etkisine karşı Rusya ve Çin ile jeostratejik çıkarlarını uyumlaştırma arayışıyla 2005 yılında Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ile ilişki kurmaya başlamıştır. Amerikan karşıtı tutumu ve nükleer anlaşmazlıkları nedeniyle ŞİÖ'ye tam üyelik konusunda engellerle karşılaşmasına rağmen İran, 2023 yılında tam üyeliği başarıyla elde edene kadar çok taraflı diplomasi çabalarını sürdürmüştür. Ruhani yönetimi sırasında İran, JCPOA'dan sonra Avrupa ile ticarete ağırlık vermiş, ancak ABD'nin anlaşmadan çekilmesi dikkatleri yeniden Çin'e çevirmiştir. İran'ın ŞİÖ ve BRICS üyeliği, ABD liderliğindeki düzene meydan okuma stratejisiyle örtüşmektedir. İran'ın "Asya çok taraflılığı" söylemi, Batı etkisini dışlarken işbirliği yoluyla bölgesel istikrar ve güvenliği arttırmayı amaçlamaktadır. İran, özellikle Afganistan ve Ermenistan-Azerbaycan sınır krizinde güvenlik endişelerini gidermek ve Batı müdahalesini sınırlamak için bölgesel çok taraflı çabaları aktif olarak desteklemiştir. İran'ın bölgesel stratejisi, bölgesel ve ulusal çıkarlarını korurken Türkiye, Azerbaycan ve Pakistan'ın etkisini dengelemek için Hindistan da dahil olmak üzere çeşitli aktörlerle ilişki kurmayı içermektedir.

Batı'nın gücünün azaldığı ve çok kutuplu bir dünyanın belirsiz bir şekilde ortaya çıktığı mevcut bağlamda İran, ulusal kimliğini ve uzun vadeli jeopolitik hedeflerini yeniden tanımlamak için medeniyet söyleminden faydalanmaktadır. Eski Cumhurbaşkanı Hatemi'nin savunduğu 'Medeniyetler Arası Diyalog' ABD hegemonyasını reddetmiş ve küresel bir çoğulculuk vizyonunu ve medeniyetler arasında yatay diyalogu savunmuştur. Barış içinde bir arada yaşamaya odaklanan bu anlatı, hakim realist paradigmayla tezat içinde durmaktadır. Dini Lider Ayetullah Hamaney '[D]evrimin ikinci aşamasında' yeni bir İslam Medeniyetinin inşasını öngörmekte ve ABD'ye karşı düşmanca bir tutum benimserken Avrupa ülkelerine karşı temkinli olunması çağrısında bulunmaktadır. Bu medeniyet stratejisi İran'ı gerilemekte olduğu düşünülen Batı'ya karşı konumlandırmakta ve onun Çin, Rusya ve Hindistan ile ilişkilerini geliştirerek Asya'daki tarihi rolünü vurgulamaktadır. 'Yeni İpek Yolu' söylemini kullanan İran, kendisini medeniyetler arasında merkezi bir bağlantı olarak konumlandırmakta, bölgesel işbirliği ve bağlanabilirliği savunmaktadır. Eski Cumhurbaşkanı Raisi'nin Çin ziyareti, İran'ın Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ndeki (BRI) tarihi ve coğrafi önemini vurgulamış ve büyük Asya güçleriyle eşit statüyü savunmuştur.

Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi sırasında Raisi, Asya'nın tarihsel bütünlüğüne ve ŞİÖ'nün Orta Asya'nın istikrara kavuşturulmasındaki rolüne vurgu yapmış ve İran'ın bölgesel bağlanabilirliği teşvik etmedeki önemli konumunu vurgulamıştır. İran'ın Uluslararası Kuzey-Güney Ulaşım Koridoru (INSTC) gibi çeşitli bölgesel projelere katılımı ve Çin ve Rusya ile işbirliği, bölgesel girişimleri birbirine bağlayan kritik bir 'köprü' olarak hizmet etme stratejisini yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, İran'ın sıfır toplamı düşünceden uzak durmasını, dengeli ilişkileri korurken transit potansiyelini ve gelirini maksimize etmesini sağlamaktadır. İran ayrıca Chabahar Limanı'nın operasyonlarını daha geniş bir bölgesel bağlamda entegre etmeyi, Hindistan ile münhasır bağlardan kaçınmayı ve Çin ile rekabet dinamiklerini yönetmeyi amaçlamaktadır.

Hazırlayan: Omar Fili, CIGA Araştırma Asistanı

Başlık: Türkiye: Bir Orta Güç Öncüsü

Yazar: Christopher Mott

Bağlantı: Institute for Peace & Diplomacy

Organizasyon / Yayıncı: Institute for Peace & Diplomacy (IPD)

Tarih / Yer: 10 Nisan 2024/ Kanada

Kelime Sayısı: 1684

Link: <https://bit.ly/4d6u6LC>

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Middle Power, Multipolarity, Ukraine, Russia, Polycentrism, Globalization

Özet:

Bu makalede Christopher Mott, yeni bir çok merkezlilik çağının habercisi olduğunu savunduğu Türkiye'nin bir orta güç olarak yükselişini incelemektedir. Mott makalesinde iki ana temaya odaklanmaktadır: Türkiye'nin öncü orta güç yükselişi ve bunun nasıl gerçekleştiği ve bunun potansiyel orta güçler ve daha geniş anlamda yeni dünya düzeni için ne anlama geldiği.

Mott, orta güçlerin tipik olarak baskın bir küresel hegemonun, ideolojik evrenselciliğin veya net Maniheizm ikiliklerin olmadığı bir dünyada ortaya çıktığını savunmaktadır. Çok kutupluluğun ve orta güçlerin yükselişi, en azından Türkiye örneğinde, orta güçlerin gelişmesi için ideal koşulları sağlayan 2008 Büyük Durgunluğu'nun ardından başlamıştır. Bu bağlamda bir orta güç, bölgesel hedefleri olan ancak ABD, Çin ve Rusya gibi geleneksel küresel güçler gibi herhangi bir küresel dengenin parçası olmaya ilgi duymayan bir oluşumdur.

Mott'e göre Türkiye'nin bir orta güç olarak yükselişi, küresel manzaradaki daha önemli bir değişimin simgesidir: jeopolitik çeşitlenme. Genel anlamda jeopolitik çeşitlenme, aktörler meta anlatılardan ve tarihin sonu ideolojilerinden uzaklaştıkça daha geniş bir fırsat yelpazesi oluşturmaktadır. Bunun yerine odak noktası gerçekliğe ve tarihe kaymaktadır. "Yeni çağ, aktörlerin öncelikle acil, çıkara dayalı ve fiziksel güvenlik ihtiyaçları tarafından yönlendirildiği" bir aktörler karmaşası arasındaki geleneksel ve bölgesel odaklı rekabete geri dönüşle belirginleşmektedir."

Böyle bir ortamda Türkiye, bu yeni gerçekliği ve siyaset biçimini benimseme konusunda eğrinin önünde hareket eden arketipik bir orta güç devletidir. Bu haliyle Türkiye, "gelecekte olabilecekler için ilginç bir haberci" işlevi görmektedir.

Ancak Mott'e göre Türkiye'nin bu yeni yapısal gerçekliği kabul etmesi ve orta güç devleti rolünü benimsemesi zorluklar içermemektedir. Ankara, 2008 mali krizinin ardından yeni yapısal koşullara uyum sağlamak zorunda kalmıştır. En önemlisi, Türkiye Suriye iç savaşının bir parçası olmuş ve bugün de olmaya devam etmektedir. Türkiye, güvenilmez ve fanatik devlet dışı aktörlerle hain ittifaklara girmek gibi bir dizi faktör dolayısıyla Suriye iç savaşına dahil olmasından kaynaklanan önemli zorluklarla karşılaşmıştır; öyle ki Orta Doğu'ya yönelik iddialı politikasının başlangıçta faydalardan daha ağır bastığı ileri sürülebilir. Yine de Ankara dikkate değer bir pragmatizm sergilemiştir. Moskova ile gerilimi düşürmek için iletişim kanallarını açık tutarken Suriye'deki Rus rakiplerine karşı zeminini korumayı başarmıştır. Hatta Ankara, iki tarafın pozisyonlarının daha uyumlu olduğu diğer konularda Moskova ile ortaklık için bir pencere açmayı da sürdürmüştür. Mott tarafından "diplomatik kompartımanlaşma" olarak adlandırılan bu yaklaşım, Türkiye'nin rekabet halindeki çıkarlarını dengelemesine ve konumunu korumasına olanak sağlamıştır.

Türkiye'nin bölümlere ayrılmış dış politikası, Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal etmesiyle tam potansiyeline ulaşmıştır. Bir NATO üyesi olarak Türkiye'nin NATO'ya olan taahhütlerinin bir parçası olarak Rusya karşıtı bloğa katılması beklenmiştir, ancak o NATO'nun Moskova'ya yönelik yaptırım politikasına sıkı sıkıya bağlı kalmamayı tercih etmiştir. Bunun yerine Türkiye, Rusya ile gerilimi azaltıcı ikili ilişkilerini sürdürmüştür. Bu konumlandırma Ankara'ya, Karadeniz bölgesi ile ilgili müzakerelerde merkezi bir eksen ve aracı olma olanağı sağlamıştır. Aynı zamanda bu durum özel sektörün hem Rusya hem de Ukrayna ile iş yapmasını mümkün kılmıştır. İstanbul Konferansı, her ne kadar İngiltere eski Başbakanı Boris Johnson tarafından engellenmiş olsa da, Rusya'nın savaşın ilk aşamalarında Kiev'in dış mahallelerinden çekilmesinde rol oynamış olabilir. Bu gerilemeye rağmen, Türkiye'nin Karadeniz'de bir güç simsarı olarak rolü 2022'den bu yana daha da önem kazanmıştır. Örneğin Türkiye, Rus askeri müdahalesinden korkmadan Karadeniz'den geçici bir süre için de olsa tahıl ihraç etme anlaşmasını başarıyla müzakere etmiştir.

Ankara'nın muhtemelen mevcut diplomatik stratejisini genişletmese de sürdüreceğine dair güçlü bir iddia bulunmaktadır. Ankara, Ukrayna savaşının savaşmayan en önemli ortağı olmaya devam etmektedir ve kendine özgü bir diplomatik alan yaratmıştır. Diğer NATO ülkeleri Ukrayna savaş krizine diplomatik olarak müdahil olmayı reddederken, Türkiye savaşın ilk aşamalarından itibaren kendisini rasyonel ve pragmatik bir alternatif olarak konumlandırmış ve böylece küresel sahnedeki etkisini ve önemini pekiştirmiştir.

Mott daha sonra Türkiye'nin coğrafi konumunun bu yükselişte oynadığı role odaklanmaktadır. Ankara için Marmara Boğazı'ndaki konumu kritik bir değerdir. Karadeniz'in fiili bekçisi olan Türkiye, hem arzu edilen bir ortak hem de zorlu bir rakiptir. Türkiye, bir cumhuriyet olarak yüzyıllık tarihi boyunca ve hatta daha öncesinde bu konumundan yararlanmış. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere ve Fransa'nın İmparatorluk Rusya'sına yardım etmesini reddedebilmesi Rus cephesinin çökmesine yol açmış ve Çanakkale Savaşı'na zemin hazırlamıştır. Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinden sonra İngiltere ve Fransa Boğazları uluslararası hale getirmeye çalışmış, ancak yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Boğazların kritik konumundan yararlanarak kontrolü elinde tutmayı başarmıştır. Bağımsızlık savaşı sırasında Türkiye Cumhuriyeti, İngiltere ve Fransa'nın emperyal entrikalarına karşı kendisini Karadeniz'in savunucusu olarak konumlandırarak Sovyetlerden kritik bir desteği güvence altına almıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, savaşın diğer tüm ulusları kasıp kavuran yıkımından korunmak için savaşın büyük bölümünde tarafsızlığını korumuş ve bölgesel bir bağlantı noktası olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin pragmatik yaklaşımı, geçmiş ideolojik ortodoksluklardan kopmak isteyen orta güçler için uygun bir yol göstermektedir. Türkiye'nin coğrafi konumu, göreceli zenginliği, siyasi istikrarı ve dış tahakküme karşı direnci, giderek bölgesel temelli çok kutuplu bir dünyada benzer stratejik konumları işgal eden diğer orta güç devletleri için de bir gelecek rotası sunmaktadır.

Türkiye gibi, son derece değerli stratejik varlıklara ve artan bölgesel etkiye sahip diğer bazı ülkeler de büyük güçlerin “bloklamasından” kaçmayı arzulamaktadır.

Türkiye mini bir imparatorluğa dönüşme konusunda dikkatli olmalıdır, çünkü Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi emperyal dürtüler onun sonunu getirebilir. Gerçek bir olasılık olsa da, “Aşırı genişleme... bölgesel olarak kök salmış orta güçlerin sahip olduğu doğal coğrafi ve lojistik avantajları heba edebilir.” Bu bağlamda Mott, Türkiye'nin geçmişinden ve özellikle de Osmanlı Devleti'nin çöküşüne yol açan olaylardan ders çıkarması gerektiğini ileri sürmektedir.

Dahası, Türkiye en azından yakın gelecekte küresel ölçekte güç yansıtacak yapısal ve maddi imkânlarla sahip olmasa da, en azından bölgesel güç mücadelelerinde kritik bir aktör olmaya devam etmektedir. Mott, muhalefetin çoğu belediyeyi kazandığı yerel seçim sonuçlarının, Ukrayna Savaşı öncesinde mevcut hükümetin odaklandığı Orta Asya gibi daha uzak hedefler yerine, Türk halkının hükümetinin Filistin gibi daha yakın meselelere odaklanmasını istediğini gösterdiğini ileri sürmektedir. Erdoğan hükümetinin kritik öneme sahip İstanbul'u kaybetmesi, seçmenlerin Erdoğan'ın söyleminin ne kadar açık sözlü olursa olsun ikili ilişkileri etkilediğine ya da Gazze'deki İsrail saldırıları ışığında İsrail'e karşı etkili bir eylem ürettiğine inanmadığının bir göstergesi olarak görülebilir. Bununla birlikte, değişen iç siyasi ortamda, Türkiye'nin Doğu Akdeniz bölgesindeki bölgesel etkisinden vazgeçmesi pek olası değildir, “öyle ki siyasi elitlerinin herhangi bir yatıştırma izlenimi popülist bir tepkiyi kışkırtabilir.”

Mott ayrıca, Türkiye ve diğer orta güçlerin yükselişi ışığında, küresel manzaranın bölgeselciliğin ve yerelliğin geri dönüşüne tanıklık ettiğini, bunun da çok merkezli bir düzenin çoklu bölgesel sistemler etrafında şekillenmeye devam ettiği daha önemli bir sonuç olabileceğini savunmaktadır. Artık büyük güç kapasitesine sahip iki ya da üç devleti karşı karşıya getiren bir büyük güç rekabeti yaşanmamaktadır. Mott'in öngördüğü gibi, bu yeni çok merkezli, bölgesel düzen, “etkisi her zaman büyük ölçüde abartılmış bir olgu” olan küreselleşmeyi tersine çevirebilir veya onun yerini alabilir.

Hazırlayan: Hamza Ghaban, CIGA Araştırma Stajyeri

Başlık: Endonezya AID:
Yeni Gelişen Bir Ülke
Olarak Endonezya'nın
Diplomasi Aracı

Yazarlar: Helga Yohana
Simatupanga, Jusmalia
Oktavianib, Risky Novialdic

Organizasyon / Yayıncı: PIR Journal

Orijinal Dil: Endonezya Dili

Tarih / Yer: 1 Ağustos 2023/ Endonezya

Literatür Türü: Dergi Makalesi

Sayfa Sayısı: 13

Link: <https://upu-journal.potensi-utama.org/index.php/jurnalpir/article/view/5/5>

Anahtar Kelimeler: *Indonesian AID, Diplomacy, Indonesia, Soft Power, New Emerging Country*

Özet:

Bu çalışma, Endonezya'nın yeni gelişmekte olan bir ülke olarak diplomatik etkisini arttırmak için kurulan bir mekanizma olan Endonezya AID aracılığıyla dış yardım sağlama konusundaki dış politika yaklaşımını analiz etmektedir. Endonezya'nın halen dış yardım alan bir ülke olduğu gerçeğinden hareketle çalışma, Endonezya'nın bu yardım programını oluşturma kabiliyetini ve çıkarlarını incelemektedir. Makale, bu girişimin ekonomik, siyasi ve ideolojik çıkarlara hizmet ettiğine ve Endonezya'nın küresel sahnedeki yumuşak gücünü potansiyel olarak artırdığına işaret etmektedir.

Modern uluslararası ilişkiler çağında, askeri müdahale gibi sert güç kullanımı, yüksek maliyetleri ve riskleri nedeniyle daha az yaygın hale gelmiştir. Bunun yerine ülkeler, uluslararası ilişkilerde yumuşak güce daha önemli bir rol veren liberal fikirleri giderek daha fazla benimsemektedir. Bu, uluslararası hedeflerine ulaşmak için diplomatik çabaları, kültürel etkiyi ve dış yardımı kullanmayı kapsamaktadır. Aktif ve bağımsız dış politikasıyla bilinen Endonezya da benzer bir yaklaşım benimsemiştir. Endonezya halen gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer almasına ve dış yardım almaya devam etmesine rağmen, diplomatik etkisini arttırmak için kendi dış yardım programı olan Endonezya AID'yi uygulamaya başlamıştır.

Endonezya AID, Endonezya'nın 2020-2022 dönemi için BM İnsan Hakları Konseyi'ne başarılı bir şekilde seçilmesinden kısa bir süre önce, 18 Ekim 2019 tarihinde resmen başlatılmıştır. Programın açılışı eski Başkan Yardımcısı Jusuf Kalla tarafından yapılmış ve Endonezya'nın sorumlu bir küresel aktör olarak görülme niyetine işaret edilmiştir.

Bu girişim, Endonezya'nın hem yardım veren hem de yardım alan olmanın zorluklarını yönetirken yumuşak gücünü artırma ve küresel kalkınma hedeflerine katkıda bulunma yönündeki daha geniş stratejisinin bir parçasıdır.

Endonezya AID, Endonezya için stratejik öneme sahip küçük ada ülkelerini ve diğer gelişmekte olan ülkeleri hedeflemektedir. AID aynı zamanda uluslararası kalkınma ortaklıklarını sağlamlaştırmayı, Güney-Güney işbirliğini güçlendirmeyi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini (SDGs) gerçekleştirmeyi ve dünya barışını ve refahını korumayı amaçlayan diplomatik bir araç olarak da hizmet etmektedir. Bununla birlikte, uluslararası yardımın sağlanması, genellikle Endonezya'nın ekonomik ve siyasi çıkarlarına odaklanan yardım mantığı için tamamen saf değildir. Örneğin, donör ülkeler genellikle alıcı ülkelerin pazara erişimini ve ekonomik işbirliğini hedeflemektedir. Alt orta gelirli bir ülke olarak Endonezya'nın diğer gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olma sorumluluğu vardır. Bu nedenle, Endonezya'nın aynı zamanda bir yardım alıcısı statüsüne sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Endonezya AID'nin kurulması zorunlu gibi görünmektedir.

Literatür Taraması:

Bu makale, Endonezya'nın dış yardımlarının etkilerini analiz etmek için çeşitli teorik çerçevelerden ve mevcut çalışmalardan yararlanmaktadır. Endonezya'nın yardım programının daha geniş dış politika stratejisine nasıl uyduğuna dair kapsamlı bir anlayış sağlamak için dış yardım, ulus markalama ve yumuşak diplomasi literatürüne atıfta bulunmaktadır.

Bir diplomasi aracı olarak dış yardım kavramı, uluslararası ilişkiler teorisinde ülkeler arasında köklü bir yere sahiptir. Ülkeler yardımları genellikle ittifakları güvence altına almak, ekonomik bağları geliştirmek veya ideolojik hedefleri ilerletmek gibi stratejik amaçları gerçekleştirmek için kullanırlar. Morgenthau'ya göre (1) insani dış yardım; (2) geçim dış yardımı; (3) askeri dış yardım; (4) rüşvet; (5) prestij dış yardımı ve (6) ekonomik kalkınma için dış yardım olmak üzere 6 tür dış yardım vardır. Tüm dış yardım türleri bir ülkeden diğerine para, mal ve hizmet transferi olarak tanımlanmaktadır. İnsani yardım dışındaki tüm yardımlar siyasidir. Endonezya örneğinde, dış yardımlar sadece diğer ülkelere yardım etmek için değil, aynı zamanda Endonezya'nın küresel sahnedeki itibarını ve etkisini arttırmak için de kullanılmaktadır.

Bugünlerde ulus markalama tüm dünyada yaygın olarak kabul görmektedir, çünkü uluslar genellikle uluslararası televizyon kanalları, reklamlar vb. gibi ülkenin çeşitli önemli yerlerinde iletişim kampanyaları şeklinde önemli miktarda devlet fonu harcamaktadır. Ayrıca, ulus markalama stratejik olarak ülke ve halkı için olumlu bir ulusal imajı teşvik etmeyi, bir ülkenin marka kimliğini oluşturmayı, turistleri çekmeyi, ürün ihracatını artırmayı ve doğrudan yabancı yatırımı artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Endonezya diğer ülkelere yardım sağlayarak sadece onların kalkınmasına katkıda bulunmakla kalmamakta, aynı zamanda sorumlu ve yardımsever bir küresel aktör olarak kendi imajını da desteklemektedir.

Bu da Endonezya'nın yumuşak gücüne, yani diğer ülkeleri zorlama yerine ikna yoluyla cezbetme kabiliyetine yardımcı olmaktadır. Soğuk Savaş döneminin sonunda yumuşak güç, Amerikalı siyaset bilimci Joseph Nye tarafından bir aktörün kültürel çekicilik veya askeri olmayan cazibe kullanarak uluslararası çevreden bekleneni elde etme yeteneğinin bir ifadesi olarak ortaya atılmıştır. Endonezya'nın Endonezya AID aracılığıyla yumuşak güç diplomasisini kullanması, kendisini küresel ilişkilerde önemli bir rol oynayan yeni yükselen bir ülke olarak gösterme stratejisinin bir parçasıdır.

Sonuçlar ve Tartışmalar:

A. Endonezya AID'nin Kurulmasının Arkasında Endonezya'nın Çıkarları: Sürdürülebilir kalkınma küresel bir gereklilik haline gelmiş ve Endonezya 2019 yılında Endonezya Uluslararası Kalkınma Ajansı'nı (LDKPI) kurarak SKA'ları desteklemeye karar vermiştir. LDKPI, devlet bütçesinden (APBN) diğer ülkelere hibe olarak verilen ve yatırım yapılan fonların yönetiminden sorumludur. Bu ajansın temel amacı küresel barışı teşvik etmek ve insani yardım misyonlarını desteklemektir.

LDKPI, SKA göstergelerine göre "en az gelişmiş" olarak sınıflandırılan veya acil ihtiyaçları olan ülkelere hibe sağlamaktadır. Örneğin, 2022 yılında Afrika, Asya ve Pasifik'teki sektörler 200 milyar Rp hibe hedefi tahsis edilmiştir. Bu hibeler, kamu iktisadi teşebbüslerinin (BUMN) uluslararası pazarlara açılmasına yardımcı olmak ve yerli mal ve hizmetlerin kullanımını artırmak da dahil olmak üzere, Endonezya'nın ulusal çıkarlarını küresel olarak desteklemek için bir diplomasi aracı olarak da hizmet vermektedir.

Bu hibeler arasında Hindistan, Zimbabve ve Mozambik'e sağlık yardımı gibi insani yardımlar ve Antigua ve Barbuda'daki teknoloji tesislerinin yeniden inşası için destek yer almaktadır. Ayrıca Endonezya, iklim değişikliği ve yenilenebilir enerji konularına odaklanarak Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) gibi kurumlarla uluslararası işbirliği yapmaktadır.

B. Endonezya'nın Dış Yardım Sağlama Kapasitesi: Endonezya yumuşak güç ve diplomasiyi kullanarak uluslararası politikada önemli bir oyuncu olma kapasitesine sahiptir. Ülke güçlü demokratik kurumları, istikrarlı ekonomik büyümesi ve Asya ve Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarını destekleme konusundaki uzun geçmişiyle bilinmektedir.

Endonezya'nın kilit varlıkları arasında 1955 Asya-Afrika Konferansı aracılığıyla Afrika ülkeleriyle kurduğu güçlü tarihi bağların yanı sıra ılımlı ve hoşgörülü, çoğunluğu Müslüman olan büyük nüfusu yer almaktadır. Endonezya'nın uluslararası itibarı, Bali'de 2022 yılında düzenlenen G20 Zirvesi gibi önemli uluslararası forumlara başarılı bir şekilde ev sahipliği yaparak güçlenmiştir.

Endonezya yumuşak gücünü kullanarak diğer ülkelerin politikalarını etkileyebilir ve Batı Papua gibi hassas konular da dahil olmak üzere küresel sahnedeki konumunu güçlendirebilir. Hibe sağlamak ve uluslararası işbirliğine katılmak, Endonezya'nın sürdürülebilir kalkınmayı destekleme ve küresel zorluklara duyarlı bir ülke olarak imajını geliştirme stratejisinin bir parçasıdır.

Sonuç olarak, Endonezya'nın Endonezya AID aracılığıyla elde ettiği çıkarlar üç kategoriye ayrılabilir: ekonomik çıkarlar, siyasi çıkarlar ve ideolojik çıkarlar. Ekonomik çıkarlar Endonezya ürünlerinin ve tedarikçilerinin kullanımını optimize etmeyi içermekte, siyasi çıkarlar ise Endonezya'yı sürdürülebilir kalkınma konusunda duyarlı ve ciddi bir ülke olarak markalaştırmayı amaçlamaktadır. Örneğin Endonezya'nın AID'si, alıcı ülkelerin Papua konusundaki politikalarını etkilemesine ve dünyanın en büyük Müslüman çoğunluğuna sahip demokratik bir ülke olarak kendi demokrasi versiyonu olan Pancasila demokrasisini yaymasına olanak sağlamaktadır. Alt orta gelirli bir ülke olarak Endonezya'nın diğer gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olma sorumluluğu vardır. Ancak, Endonezya'nın AID aracılığıyla diğer ülkelere hibe sağlama mekanizmasının önümüzdeki yıllarda azalması beklenmektedir ve Endonezya artık diğer gelişmekte olan ülkelere kalkınma yardımını arttırma sorumluluğunu üstlenmektedir.

Hazırlayan: Bintan Haula Karimah, *CIGA Araştırma Stajyeri*

Başlık: "Küresel Güney" in bir parçası olarak Çin ve Orta Doğu Bölgesi: Tarihsel Mantığı ve Pratik Değeri

Yazar: Liu Zhongmin

Bağlantı: Shanghai International Studies University'de Middle East Academy'de öğretim görevlisi

Organizasyon / Yayıncı: Journal of West Asia and Africa- China

Dil: Çince

Tarih / Yer: 10 Kasım 2023/ Çin

Literatür Türü: Hakemli makale

Sayfa Sayısı: 10

Link: <https://www.mediafire.com/file/ruchg98bgfeghh3/The+Middle+East+of+the+Global+South.+Historical+Logic+and+Practical+Value.pdf/file>

Anahtar Kelimeler: *International System, Global South, Global South Cooperation, BRICS Summit 2023, Middle East, Africa*

Özet:

"Küresel Güney" uluslararası kamuoyunda ve akademik araştırmalarda hararetle tartışılan bir terim ve teorik bir konudur. Gerçekte, dünya düzeninde ve küresel yönetimde süregelen değişiklikleri etkileyen bir terimdir. Yine de, şu anda uluslararası toplumda uluslararası toplumda açık ortak özelliklere sahip bir grup ülke olan "Küresel Güney" in anlamı ve yapısı hakkında geniş bir fikir birliği mevcut değildir.

Yazarın analizinin de işaret ettiği gibi, "Küresel Güney" uluslararası bir örgüt ya da siyasi bir grup değildir; daha ziyade çeşitli talepleri, gelişmişlik düzeyleri, kültürel gelenekleri ve değerleri olan bir grup ülkedir. Yine de "Küresel Güney" in ayırt edici çıkarları, 'ortak DNA'sı', sömürge karşıtı ve anti-empyralist geçmişleri vardır ve bu ülkeler kendilerini bağımsız bir kalkınma yoluna adanmıştır. Ayrıca hepsi çok kutupluluk çağrısında bulunmakta, hegemonyaya karşı çıkmakta ve adaleti sağlamayı amaçlamaktadır.

Mevcut uluslararası toplumda, Güney ülkelerinin yanı sıra hem ABD hem de Batı ve Avrupa ülkeleri, kendi belirli stratejik çıkarlarına hizmet etmek için hem söylemsel hem de pratik düzeyde "Küresel Güney" üzerinde hakimiyet kurmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla, "Küresel Güney" in arkasında sadece söylemsel bir çatışma değil, aynı zamanda bir güç oyunu da vardır.

Çin Komünist Partisi (ÇKP) Merkez Komitesi Dış İlişkiler Ofisi Direktörü Wang Yi, Çin'in Küresel Güney'e yönelik anlayış ve tutumunu ifade etmek amacıyla 25 Temmuz 2023 tarihinde Johannesburg'da düzenlenen BRICS Ulusal Güvenlik Danışmanları ve Ulusal Güvenlik Yüksek Temsilcileri Toplantısına katılmıştır. Wang Yi, Küresel Güney arasındaki işbirliğini güçlendirmek için dört prosedür önermiştir: "Birincisi, çatışmayı ortadan kaldırmalı ve kolektif barışı inşa etmeliyiz; ikincisi, ortaklaşa canlılığı canlandırmalı ve kalkınmayı teşvik etmeliyiz; üçüncüsü, açık olmalıyız; dördüncüsü, ortaklaşa birleşmeli, tartışmalı ve işbirliği yapmalıyız."

Görece yüksek bir ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip ve Batı'nın güçlü bir müttefiki olan İsrail hariç, doğuda Afganistan'dan batıda Fas'a kadar uzanan geniş Orta Doğu bölgesindeki tüm ülkeler "Küresel Güney" in bir parçası olarak sınıflandırılabilir. Bu bölge sadece derin bir tarihe sahip değildir, bölgenin önemi aynı zamanda bölgesel ve uluslararası düzeyde önemli bir pratik değere sahip olmasında yatmaktadır.

"Küresel Güney" in önemli bir parçası olarak Orta Doğu'nun Tarihsel Mantiği:

Orta Doğu insanlık medeniyetinin önemli bir beşiğidir ve tarih boyunca insan toplumuna önemli katkılarda bulunmuştur. Modern çağda, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ve Batı sömürgeciliğinin yayılmasıyla birlikte Orta Doğu bir Batı sömürgesi haline gelmiştir. Orta Doğu'daki sistem, Batı'nın egemen olduğu uluslararası sistemden etkilenmekte ve açık bir bağımlılık özelliği taşımaktadır. Bu durum, ister doğrudan sömürge yönetimi ve dolaylı manda yönetimi sırasında, isterse de Doğu ve Batı ideolojileri ve sosyal sistemleri tarafından derinden etkilendiği Soğuk Savaş sırasında doğru olmuştur; Batı destekli "demokratikleşme" süreçlerinden veya Soğuk Savaş sonrasında neoliberalizmin bölgenin siyasi yaşamına ve ekonomik kalkınma sürecine güçlü müdahalesinden bahsetmeye bile gerek yoktur. Tüm bunlar Orta Doğu ülkelerinin kalkınma yolunu büyük ölçüde dış faktörlere bağımlı hale getirmiştir.

İlk olarak, Orta Doğu devletleri, ulusal kurtuluş ve bağımsızlık için verdikleri uzun soluklu mücadelelerde Küresel Güney için siyasi bir zemin oluşturmuştur. On dokuzuncu yüzyılda Ortadoğu devletleri yirminci yüzyıla kadar ulusal bağımsızlık ve kurtuluş için durmaksızın mücadele etmiş ve Ortadoğu'da bağımsız ulus-devlet sisteminin oluşması ancak 1970'lerde gerçekleşmiştir.

İkinci olarak, Ortadoğu ülkeleri, on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndan Mısır'daki reform hareketine ve yirminci yüzyılın ilk yarısında Türkiye, İran, Mısır, Afganistan ve diğer Ortadoğu ülkelerindeki ulusal demokratik devrimlere kadar, modernleşme süreçleri boyunca "Küresel Güney" in tarihi misyonu olan kalkınma ve canlanma hedeflerini durmaksızın takip etmişlerdir. Bu ülkeler milliyetçilik, kapitalizm, sosyalizm ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Orta Doğu'daki İslami canlanma dönemi gibi farklı kalkınma yollarını keşfetme aşamalarından geçmiştir. Batı neoliberalizminin başarısızlığını ve "Arap Ayaklanmaları"nın acısını tecrübe ettikten sonra bu ülkeler yeni kalkınma planları ve vizyonları formüle etmişlerdir.

Üçüncü olarak, "Küresel Güney" in ortak önermeleri hakkaniyet ve adalet ilkeleridir. Ortadoğu ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerin adalet ve hakkaniyete ulaşmak için yeni bir siyasi ve ekonomik uluslararası düzen kurma mücadelesine geniş ölçüde katılmışlardır. "Küresel Güney" olarak 'Üçüncü Dünya', 1950'lerden bu yana, özellikle Afro-Asya (Bandung) Konferansı'nın toplanması ve bazı Afrika ülkelerinin yükselişiyle birlikte, uluslararası sahnede giderek önemli bir güç haline gelmiştir. Güney ülkelerinin yükselişi için bir çerçeve görevi gören Bağlantısızlar Hareketi, bu ulusların gelişiminde önemli bir kilometre taşıdır ve adil ve makul bir siyasi ve ekonomik düzene sahip yeni bir uluslararası örgütün kurulmasının teşvik edilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

“Küresel Güney”in önemli bir parçası olarak Orta Doğu'nun Pratik Değeri:

İlk olarak, yazara göre Orta Doğu ülkeleri Küresel Güney arasında önemli bir bağımsız güçtür. Modern çağdan bu yana Batı sömürgeciliği, hegemonik ve emperyalist güçler ve güç politikaları Ortadoğu'ya siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel alanlarda müdahale etmiş ve bu bölgeye hâkim olmuştur. İşgaller ve nüfuz, Orta Doğu'daki ulus-devlet sistemini dış baskı ve sistematik bağımlılık özelliklerine tabi kılmıştır.

Son yıllarda, uluslararası sistemdeki başlıca aktörlerin güç yapısındaki değişikliklerle birlikte, büyük güçlerin Orta Doğu üzerindeki etkisi daha çeşitli ve dengeli hale gelmiştir. Sonuç olarak, bölge devletlerinin bağımsızlığı artmış ve Orta Doğu takdiri hak eden olumlu değişimler göstermiştir. Aynı şekilde, Orta Doğu ülkelerinin küresel enerji ve jeopolitik sahnedeki konumu hızla artmış ve stratejik güvenini güçlendirmiştir. Ortadoğu'nun bağımsızlığı, küresel stratejik modelin istikrarını korumak için önemli bir “orta bölge” oluşturmasını da sağlamıştır.

İkinci olarak, Orta Doğu ülkeleri küresel ve bölgesel güvenliğin korunması için Küresel Güney arasında önemli bir güçtür. Batı, Ortadoğu'ya müdahale etmek için uzun süredir “böl ve yönet”, askeri müdahale ve vekalet savaşları politikalarını benimsemiştir. Orta Doğu'nun bölgesel ve sınır çatışmaları, jeopolitik anlaşmazlıkları, dini ve etnik uyuşmazlıkları son derece karmaşıktır ve bitmek bilmeyen çatışmalara yol açmakta ve bölgenin yakıcı sorunlarını arttırmaktadır. Arap ülkeleri ve Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri kendi ilişkilerini yönetmeye çalışırken, Orta Doğu'daki büyük güç rekabeti “Arap Ayaklanmaları”nın düşüşünden bu yana bu güçlerin dikkatini uluslararası stratejiye odaklamaya doğru kaymıştır. Orta Doğu'daki durum, bazı ülkeler arasındaki ilişkilerin geri döndüğünü ve uzun yıllar süren kopuk ilişkilerin ardından Arap ülkeleri ile Suriye arasında sakin bir diyalogun hakim olduğunu kaydetmiştir. Bu durum, Orta Doğu bölgesinde barışçıl kalkınmanın güçlenmesine yol açabilecek olumlu etkileşimlerle sonuçlanmıştır.

Üçüncü olarak, Orta Doğu ülkeleri Küresel Güney ülkeleriyle uluslararası kalkınma işbirliği çabalarında önemli bir ortaktır. Küresel Güney ülkeleriyle işbirliğinin özü, kalkınmayı uluslararası gündemin merkezine yerleştirmek, bu konudaki uluslararası uzlaşmayı güçlendirmek, gelişmekte olan ülkelerin meşru hak ve çıkarlarını korumak, küresel kalkınma işbirliğini canlandırmak ve yeni bir ivme yaratmak ve gelişmiş ülkeleri yardım taahhütlerini etkin bir şekilde yerine getirmeye teşvik etmektir; böylece kalkınmanın sonuçları dünya genelinde daha fazla insana fayda sağlayacaktır. Kalkınmanın desteklenmesi söz konusu olduğunda, Orta Doğu devletleri kalkınma için güçlü bir istek duymaktadır ve bu devletler Küresel Güney ülkeleri ile kalkınma işbirliği çabalarında önemli bir ortaktır.

Öte yandan, Orta Doğu devletleri BRICS ülkeleri ve Küresel Güney'in diğer ulusları için uluslararası kalkınmada önemli ortaklar haline gelmiştir. Şu anda BRICS, “Küresel Güney”deki en güçlü ve dinamik uluslararası kalkınma işbirliği mekanizması olmuştur.

Buna ek olarak, Orta Doğu'daki medeniyetlerin çeşitliliği ve üstünlüğü de bu ülkeleri Küresel Güney için önemli bir ortak haline getirmektedir; çünkü her iki taraf da birbirlerinin medeniyetlerinden bir şeyler öğrenmeyi ve özellikle Orta Doğu ulusları uzun süredir dış etkilerden ve yabancı müdahalelerden muzdarip olduğu için yönetim deneyimlerini birbirleriyle paylaşmayı dört gözle beklemektedir.

Sonuç olarak, Orta Doğu ulusları bağımsızlık ve kalkınma arayışlarında ve Küresel Güney ile mevcut ve gelecekteki işbirliklerinde Küresel Güney ulusları ile ortak özellikler oluşturmaktadır. Bu ülkeler aynı zamanda küresel stratejik istikrarın korunması, küresel ve bölgesel güvenliğin sürdürülmesi ve küresel yönetim modellerinde devam etmekte olan yeni değişim sürecinde küresel kalkınma işbirliğinin teşvik edilmesinde vazgeçilmez bir rol oynayan göz ardı edilemeyecek önemli bir parçadır. Ortadoğu devletleri hiç şüphesiz Küresel Güney uluslarının sesini ve temsilini genişletecek ve gelişmekte olan ülkelerin meşru kalkınma haklarının ve ortak çıkarlarının korunmasına daha fazla katkıda bulunacaktır.

Eleştirel Düşünceler:

Bu makalede, BRICS ile nispeten eşanlı olan ve biraz yeni bir kavram olan Küresel Güney ile ilgileniyoruz. Bu, Çin'in siyasi aklını temsil eden kıdemli Çinli uzmanların ve uluslararası düzeyde akademik kamuoyunun ÇKP'nin vizyonuna uygun olarak yönlendirilmesine katkıda bulunan Çinli politika yapıcılarının temel görüşlerini yansıtan yenilikçi bir terimdir. Onlar aynı zamanda Çin'in siyasi vizyonuna hizmet edecek modern kavramlar ve terimler yaratmalarıyla da bilinmektedirler. Makale bize Çin'in arzuladığı yeni dünya düzeninin geleceği hakkında çeşitli fikirler sunmaktadır. Makale aynı zamanda ÇKP'nin üst düzey liderlerinin Çin Dışişleri Bakanlığı temsilcilerini Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in vizyonuna uygun bir vizyona yönlendirmek için hazırladıkları stratejileri de sunmaktadır.

Diğer taraftan makale bize Orta Doğu ile ilgili stratejik düşüncenin net bir haritasını sunmakta ve onun önemini ifade eden tüm önemli noktaları belirtmektedir. Ayrıca makale "Küresel Güney" fikrini ortaya koymakta ve bunu Çin'in "Kuşak ve Yol" olarak bilinen projesiyle tutarlı verilerle açıklamakta, bunu BRICS grubuyla ilişkilendirmekte, Çin'in Arap ülkelerini yeni dünya düzeninin içine çekme ve onları Batı'nın bölgedeki yürüyüşüne karşı koymak için kullanma hedeflerini izah etmektedir. Benim görüşüm, makalenin Çin'in Orta Doğu bölgesinde devam eden çatışmaların çözümündeki diplomatik rolünü büyüttüğü yönündedir. Ayrıca, bu makalede ifade edilenler gibi Çinli uzmanların tezlerinin, Arap karar vericileri Çin'in Arap ve Müslüman ülkeler için tek seçenek olduğu düşüncesine itmeyi; böylece Müslüman ve Arap kamuoyunu, ABD liderliğinde kendisiyle kıyasıya rekabet eden Batı'ya karşı Çin ile güçlü bir ekonomik ve siyasi blok oluşturmanın gerekliliğine yönlendirmeyi amaçladığını düşünüyorum.

Bu nedenle, Çin akademik ortamına aşina bir araştırmacı olarak, okuyucuları Çin'deki akademik çevrelere hükümet tarafından uygulanan ciddi bir sansürün varlığı konusunda uyarmak isterim; bu Çin'de kaçınılmaz bir gerçektir. Bu makale büyük olasılıkla Çin Devlet Başkanı ve Çin Dışişleri Bakanlığı'nın direktiflerinin gerçekliğini yansıtmaktadır. Çince araştırma makaleleri ve benzeri makaleler sadece siyasi senaryolar ve kamuoyunu - özellikle Arap ülkelerinin elitlerini - ÇKP'nin istediği şekilde yönlendirmek için bir akademik propaganda biçimi olmaya yakındır.

Hazırlayan: Muhammad Amine Uyguri, *CIGA Yurt Dışı Araştırmacısı*

Başlık: Dönüm Noktasının
Ötesinde: Yeni Bir Alman
Güvenlik Politikası İçin
Yazarlar: Claudia Major,
Christian Mölling

Bağlantı: Bundeszentrale für politische Bildung

Organizasyon / Yayıncı: APuZ - Auf Politik und Zeitgeschichten

Orijinal Dil: Almanca

Tarih / Yer: 21 Nisan 2023/ Almanya

Literatür Türü: Politika Belgesi

Kelime Sayısı: 3152

Link: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/deutsche-aussenpolitik-2023/520204/ueber-die-zeitenwende-hinaus-fuer-eine-neue-deutsche-sicherheitspolitik/>

Anahtar Kelimeler: *Germany, Zeitwende, Security Policy, Mega Trends, European Unity*

Özet:

Avrupa kendisini, hem doğal hem de insan kaynaklı felaketlerin neden olduğu, son 75 yılın en kritik ve belirleyici aşamasında bulmaktadır. Bu krizler, halen devam etmekte olan Rusya-Ukrayna savaşı ve iklim değişikliğinin uzun vadeli doğal gelişmeleriyle sınırlı değildir; bunların her ikisi de artık mega trendler olarak adlandırılmakta ve küresel güvenlik düzenini değiştirerek etkilerini şimdiden göstermektedir. Savaş sadece Ukrayna'yı ve Avrupa'nın güvenlik düzenini doğrudan etkilemekle kalmamış, aynı zamanda doğada görülen değişimlerin de harekete geçirdiği küresel düzendeki dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. Avrupa kendisini, belki de Avrupa'nın geleceğini belirleyecek olan kritik bir anda bulmuştur; Avrupa kendi kaderini şekillendirecek mi yoksa başkaları tarafından mı belirlenecek?

Avrupa'nın geleceğinin söz konusu olmasıyla birlikte, içinde bulunduğumuz an aynı zamanda federal cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Almanya'nın güvenlik politikaları açısından en zorlu sınavlarından biri olarak kendini göstermektedir. Almanya'nın ekonomik ve siyasi ağırlığı nedeniyle Avrupa'nın geleceğinin şekillendirilmesinde büyük bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu da Avrupa'nın hareket kabiliyetine ya katkısıyla olumlu ya da yokluğuyla olumsuz katkıda bulunacağı anlamına gelmektedir. Aktif bir katkı için Almanya'nın, on yıllardır sorgulanmayan politikaların 180 derece tersine çevrilmesini gerektiren iki temel zorluğun farkına varması gerekecektir.

Bunlardan ilki, militarizasyonun Almanya için ne anlama geldiği ya da Rus işgaline rağmen bunun nasıl başarılı olabileceği konusunda sağlam bir planın ya da ciddi bir tartışmanın olmadığı savunma politikasıdır. Bunlardan ikincisi, ekonomiden, kamusal yaşamdan ve Alman hukukunun savunulmasından koparılmış olan ve yerini sadece sivil araçların kullanıldığı dış ilişkilerde bulan güvenlik politikasıdır. Bu düzen ilkesi, federal hükümet, eyaletler ve enerji santralleri ya da bilişim altyapısı işletmecileri gibi özel aktörler arasındaki sorumlulukların net bir şekilde ayrılmasında da kendini göstermektedir. Entegre yaklaşımlar istisnadır. Almanya'nın kendi içindeki bu siyasi izolasyon ilkesi, değişen küresel düzene ya da Avrupa'nın geleceğini yönlendirecek ve Almanya'nın güvenliğini belirleyecek sorulara cevap vermemektedir. Bu nedenle Almanya'nın güvenlik politikasını Rusya-Ukrayna Savaşı'nda reaksiyoner bir güç olmanın ötesinde, gelecekteki meydan okumalara hazır bir politika olarak yeniden düşünmesi ve kurması gerekmektedir. Bu politikaların dışsal dönüm noktası aynı şekilde içsel bir dönüm noktası gerektirmektedir ve ancak başarılı bir Alman dönüm noktası başarılı bir Avrupa dönüm noktasını mümkün kılacaktır.

Almanya'nın güvenlik, ekonomik ve sosyo-politik düzensizliğinin Avrupa üzerindeki etkisi Rus Savaşı'nda açıkça görülmüştür. İlk olarak, savaş güvenlik durumunu ve Avrupa devletleri ile müttefiklerinin kıtada güvenliği sağlamak zorunda oldukları koşulları doğrudan değiştirmiştir. İkinci olarak savaş, küresel düzenin güvenlik, teknoloji, ekonomi ve demokrasi alanlarında devam eden dönüşümünün yanı sıra iklim değişikliğiyle mücadele için de bir hızlandırıcı görevi görmektedir. Üçüncü olarak, savaş geleceği değiştiren bir patlama gibi hareket etmekte, siyaset, ekonomi ve teknolojiye ana eğilimlerin yörüngelerini değiştirmektedir. Almanya ve Avrupa hala hangi yöne gideceği ve hangi sonuçları doğuracağı konusunda belirsizlik içindedir ve bu durum hem riskler hem de fırsatlar yaratmaktadır. Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma girişiminin Almanya'nın enerji dönüşümünü nasıl hızlandırdığı, iç politikaları ve potansiyelleri değiştiren etkileriyle bir tepki örneğidir ve Avrupa'nın geneli de bunu takip etmektedir. Yukarıda bahsedilen tüm değişikliklerin ortak bir noktası var: birbirleri olmadan var olamazlar ve uzun vadeli etkiler taşırlar. Bununla birlikte, Almanya ve Avrupa'nın nasıl tepki vermesi gerektiğine ilişkin tartışma şu anda çoğunlukla burada ve şimdi sıkışmış durumdadır ve Alman söylemi hala ileriye değil geriye bakmaya kararlıdır. Oysa bugün dünya değişmekte ve bu değişimler farklı risk ve fırsatları beraberinde getirmekte ve Alman güvenlik politikası için temelde yeni bir çerçeve belirleme şansı sunmaktadır. Bu çerçeve sadece savaşa uygun bir şekilde karşılık vermekle ilgili değildir, aynı zamanda Alman güvenlik politikasını savaşın ötesinde gelecekteki şoklarla başa çıkmak için konumlandırmak ve şekillendirmekle de ilgili olmalıdır. Bu da Almanya ve Avrupa'daki önceki tüm varsayımların, yapıların ve süreçlerin daha derin ve köklü bir şekilde gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle federal hükümet, ister askeri gücün rolü ister teknolojik gelişmelerin etkisi olsun, savaş nedeniyle bozulan düzen unsurlarının mantıklı bir şekilde nasıl yeniden bir araya getirileceğine dair bir plan geliştirmelidir.

Gereklik her zamankinden daha belirgin olmakla birlikte, bu yeni düzen için hazır bir plan bulunmamaktadır. Savunma, ekonomi, iklim, enerji, teknoloji ve demokrasi alanlarının eski ve yetersiz olduğu bilinmektedir ve bu alanlara ilişkin pek çok sorun yeni değildir; ancak bu alanların her birinin gelecekte nasıl bir rol oynaması gerektiği henüz belirlenmemiştir. Yeni olan ve bu değişimi zorlaştıran şey, bu zorlukların eş zamanlı olarak ortaya çıkması ve zamanın azalmasıdır. Dolayısıyla Avrupa için önümüzdeki yeniden yapılanma yılları büyük bir belirsizlik ve istikrarsızlık dönemi olacaktır. Almanya ve Avrupa, sağlam bir düzen inşa ederken üç temel soruyu kendilerine rehber edinmelidir: İyi bir Avrupa düzeni neye benzer ve Avrupa değerlerini nasıl sağlar ve korur? Bu düzen nasıl inşa edilebilir ve hangi dirençlerle karşılaşabilir? Bir kez inşa edildikten sonra bu düzen nasıl korunabilir?

Yeniden yapılanma halihazırda başlamış ve zamanla hız kazanacak olsa da, zaman çok önemli bir faktördür. Ukrayna Savaşı ve sonuçları, Avrupa'da barışın sürekliliği ve siyasi birliği konusundaki belirsizlikleri göstermiştir.

Ancak bunların hiçbiri Almanya'nın yeni bir Avrupa güvenlik politikasının başarısındaki kilit rolünü gölgeleyemez ve bu da her şeyden önce Federal Cumhuriyet'in başarılı bir şekilde yeniden yönlendirilmesini gerektirmektedir. Almanya'nın hareket kabiliyeti dört temel bağımlılıkla sınırlıdır ve Avrupa'yı da beraberinde sürüklemektedir. Bunlardan ilkinin gaz ve malzeme gibi fosil yakıtlar konusunda Rusya'ya olan bağımlılığı oluşturmaktadır. Almanya, ekonomik refahını güvence altına almak ve sosyal refahı sağlamak için hem ucuz hem de güvenli ticaret için bir yer olarak gördüğü Rusya'ya uzun zamandır bağımlıdır. Almanya şimdi bu bağımlılığın ve bu bağımlılıktan kurtulmanın bedelini ekonomik ve siyasi olarak ödemektedir. Bu bağımlılıklardan bir diğeri de Alman şirketleri için pazar konumunda yer almakta, ancak giderek artan bir şekilde Çin'e odaklanan toplumsal altyapı alanlarında da görülmektedir. Çin'in hem kamusal iletişim hem de ulaşım altyapısındaki BT yatırımları Alman ekonomisinde büyük bir yer tutmaktadır. Çin'e ekonomik bağımlılığın yanı sıra, Çin'in Rusya'yı desteklemesi ve Batı'nın çıkarları için çalışacak güçlü bir Almanya'ya ilgi duymaması nedeniyle çıkar ilişkisi her iki taraf için de geçerli değildir. Geleneksel olarak Avrupa, askeri güvenliği için ABD'ye bağımlı olmuş ve Almanya Avrupa'daki bu yapının başı olarak hareket etmiştir. Bu durum bugün de geçerliliğini korumaktadır ve ABD Ukrayna'yı sadece niceliksel olarak değil, başka hiçbir ülkenin yapamayacağı şekilde silah bakımından da desteklemekte ve Ukrayna'nın ABD desteği olmadan imkansız bir şekilde savaş yürütmesini sağlamaktadır. Böylece ABD, Avrupa'nın güvenliği için Almanya'nın sağlayamayacağı seçenekler sunmakta ve desteği olmadan Avrupa'nın klasik bir askeri senaryoda kendini savunması mümkün olmamaktadır. Ancak Rusya ve özellikle Çin'e bağımlılık giderek daha sorunlu hale geldikçe, ABD'nin önemi, paylaşılan pazarlar ve teknolojiler açısından da artmaktadır çünkü Rusya ve Çin seçeneklerine bir alternatif sunmaktadır. Aynı zamanda, Ukrayna'daki savaşın ABD'nin uzun vadede Hint-Pasifik ve Çin'e odaklanmasını etkilemeyeceği giderek daha açık hale gelmektedir; bu da Almanya ve Avrupa'nın gelecekte kendi güvenlikleri için daha fazla kaynak ayırmaları gerekeceği anlamına gelmektedir. Son olarak, Almanya'nın hem siyasi, hem ekonomik hem de daha geniş bir yasal topluluk olarak AB'ye bağımlılığı vardır. Almanya, AB'nin tek pazar ticaret gücünden büyük ölçüde faydalanırken, AB aynı zamanda Almanya'nın jeopolitikteki önemine de cevap vermektedir. Almanya kendisini Avrupa'nın en önemli ve etkili ülkesi olarak konumlandırmıştır ve AB'nin yüzüdür. Avrupa'da başka hiçbir ülke için bu konumlandırma bu kadar önemli değildir. Gerçekten de Almanya'nın müttefikleri, Federal Cumhuriyet'in selefleriyle yaşanan tarihi deneyimin kendini tekrar edip etmeyeceğini ve kıtanın güvenliği için bir risk oluşturup oluşturmayacağını sorgulamaktadır. Sıklıkla 'Alman Sorunu' olarak adlandırılan bu durum, Almanya olmadan var olamayacak olan AB ve NATO'da verilen güvenlik sözleri nedeniyle bugün özellikle önemlidir.

Bu bağımlılıklar büyük ölçüde dış tehditler olsa da, AB'yi ve dolayısıyla Almanya'yı tehdit eden ve Avrupa'da uzlaşma oluşturma mekanizması olarak rolünü yerine getirme kabiliyetini etkileyen bir iç gerilim hala mevcuttur. AB'nin temel soruları, AB'ye ve AB'nin geleceğine duyulan güvenin azalması nedeniyle üye devletler tarafından ertelenmektedir. En son karşılaşılan zorluk Ukrayna, Moldova ve altı Balkan ülkesinin potansiyel üyeliğidir. AB'nin mevcut yapısıyla bunu kaldıramayacağı açık olsa da yakın gelecekte bir reform hareketi görünmemektedir. Avrupa siyasi topluluğu da kendisini tam birlik üyeliğine yakın devletlere yakın göstermekte, eski dış politika güvenlik kavramları olan entegrasyon ve komşulara istikrar ihracını sorgulamakta ama aynı zamanda başka alternatiflerin olmadığını da vurgulamaktadır. Nihayetinde Almanya, kendisine daha fazla yer açmak ve zorlamalardan kaçınmak için Rusya, Çin ve ABD'ye olan bağımlılıklarını ortadan kaldırmalı ya da en azından azaltmalıdır. ABD'ye olan bağımlılık, ABD'nin çıkarlarının her zaman Almanya'nın çıkarlarıyla örtüşmediğinin bilincinde olarak karşılıklı bir savunma sorumluluğuna dönüştürülebilirken, AB'nin de daha etkili bir çerçeveye dönüştürülmesi gerekmektedir. Önümüzdeki beş yıl bu süreçler için çok önemli olacaktır. Almanya ve diğer Avrupa ülkeleri, manevra alanına sahip olmak için diğer birlik devletleri içindeki siyasi ve sosyal uyuma bağlı olmak zorunda kalacaktır.

2024 yılında AB Parlamentosu'nun yanı sıra İngiltere, Finlandiya, Slovakya, Romanya ve Litvanya'da yapılacak seçimler bu durumu daha da zayıflatabilir. Yurtdışındaki seçimler, özellikle de Amerikan başkanlık seçimleri de Avrupa'yı etkileyecektir. Seçimler Washington'un siyasi liderliğini kaybetmesiyle sonuçlarsa, Rusya, Ukrayna ve NATO ile ilgili eski bölünmelerin yeniden ortaya çıkmasıyla Avrupa'nın birliğini sürdürmesi zorlaşabilir. Bu konular tüm Avrupa'yı ilgilendirmekle birlikte, kırılma noktaları açığa çıkan Avrupa'nın en önemli ekonomik ve siyasi gücü olarak özellikle Almanya kilit bir rol oynamaktadır. Federal Cumhuriyet bağımlılıklarını ele almalı, yeni enerji kaynakları bulmalı, tedarik zincirlerini çeşitlendirmeli ve yeni pazarlar açmalıdır. Siyasi açıdan Berlin hala yeni rolünü benimsemeye çalışmaktadır: Ukrayna'daki savaş Almanya'yı Avrupa'nın güvenliği ve savunmasında daha aktif bir rol üstlenmeye zorlarken, Almanya kararlı askeri adımlar atmakta tereddüt etmektedir. Önümüzdeki yıllar ulusal açıdan son derece önemli olacaktır ve Almanya'nın savunması için uzun vadeli mali planları güvence altına almayı başarıp başaramayacağına cevap verecektir. Şu ana kadar yapılan tek savunma harcaması, Bundeswehr için bir defaya mahsus 100 milyar avroluk özel bir fondur ve bu da ulusal güvenlik stratejisinin Almanya'nın ihtiyaçlarını ve hedeflerini analiz etme ve tanımlama kabiliyeti ile enerji dönüşümünü sürdürmeye ve Çin'e olan bağımlılıklarını azaltmaya hazır olup olmadığı konusunda soru işaretlerine yol açmaktadır.

Almanya hala öncelikle savaşın ve küresel eğilimlerin acil sonuçlarına tepki vermekte ve bunları etkilemeye çalışmaktadır. Olayların hızla geliştiği bir dönemde bu yetersizdir; daha ziyade uzun vadeli, dirençli bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç vardır. Temel alanlarda hızlı karar alınmasını sağlayan başlangıçtaki aciliyet, gerçek köklü değişiklikler yapma arzusuyla birlikte şimdiden sönmeye başlamıştır. Diğerlerinin yanı sıra savunma politikasındaki dönüm noktasının uygulanması yavaş ilerlemekte ve görünüşe göre gerçek bir plan olmadan gerçekleşmektedir. Almanya'nın dış politikasını yeniden düzenlemek için iç siyasi ve sosyal bir dönüm noktasına da ihtiyacı var. Bu, Rusya politikasının yeniden değerlendirilmesini ve yeniden düzenlenmesini veya ülkeleri Rusya merceğinden değil, bireysel aktörler merceğinden gören yeni bir Doğu politikasının geliştirilmesini içerecektir. Ayrıca savunma alanında pratik bir reforma ve AB ve NATO'da yeni bir Almanya anlayışına ihtiyaç duyulacaktır. Bu alanlarda kesinlikle farklı dirençler olsa da, bir paradigma değişimi olmadan etkisiz eski yaklaşımlara geri dönme riski bulunmaktadır. Sorunlar birbiriyle bağlantılıdır ve izole çözümler, savunmada devlet ve sistem başarısızlığı veya federal düzeyde etkili güvenlik konseptlerine direnç gibi diğer alanlarda sorunlarla karşılaşmaktadır. Güvenliğin izole sıcak noktalardan Avrupa'yı çevreleyen bir kriz yayına dönüştüğü ve sınırlarının yetenekli bir orduya ihtiyaç duyduğu Soğuk Savaş'tan bu yana değişmeyen Almanya, dünyaya ayak uydurmak istiyorsa değişim iradesini tereddütsüz korumalıdır. Olaf Scholz'un Federal Meclis'te yaptığı 'Zeitwende' konuşmasının üzerinden oldukça fazla zaman geçmiş ve Almanya bu revizyon için çok önemli bir yıl kaybetmiştir ve toplam dönüşüm için öngörülen 12 ila 15 yıllık süreye çok az zaman kalmıştır. Rus işgali Almanya'nın bağımlılıklarını inanılmaz bir hızla ortadan kaldırma kapasitesini göstermiştir. Savunma sektöründe ihtiyaç duyulan bu hızdır ve mega trendlerin etkilerini proaktif olarak etkilemek için sistemik çatışma bağlamında sağlanması gereken tüm siyasi yönelimdir. Bu da daha önce hakim olan dış şoklara tepki verme modelinin üstesinden gelinerek yeni koşullar altında hareket edilebilmesi anlamına gelmektedir. Almanya sistemik çatışma bağlamında dört alanda hareket etme kabiliyetine sahip olduğunda bu yeniden düzenleme tamamlanmış olacaktır: değerlendirme kabiliyeti, Avrupa ötesinde işbirliği kabiliyeti, çatışma kabiliyeti ve önleme kabiliyeti.

Almanya'nın askeri angajman veya anlamlı güvenlik politikaları konusunda temkinli davranmasına neden olan Soğuk Savaş sonrası uluslararası ilişkilerdeki pasifist ve liberal duruşunun tarihsel bağlamı nedeniyle Almanya güvenlik politikasını yeniden tanımlamakta birçok zorlukla karşı karşıyadır. Ancak mega trendlerin gerçekleri ve Rus işgalinin körüklediği küresel güvenlik ortamı, bu duruşun modasının geçtiğini ve temel düzeyde bir değişim gerektirdiğini göstermektedir.

Bu ihtiyaç Şansölye Scholz'un meşhur 'Zeitwende' konuşmasında da kabul edilmiş ancak henüz somut bir adım atılmamıştır. Almanya'nın tarihsel kısıtlamalarından kurtulması ve küresel güvenlikte daha iddialı ve proaktif bir rol benimsemesi gerektiği ve bunun da siyaset, yönetim, ordu ve sanayi gibi birbiriyle bağlantılı çeşitli sektörleri entegre etmesi gerektiği açıktır. Bu alanlarda reform ihtiyacının altını çizen aynı Rusya krizi, ülkenin Rusya'ya olan enerji bağımlılığını terk etme ve bu alanda bağımsız olma hızıyla Almanya'nın yeteneklerinin de altını çizmiştir. Güvenlik alanında da aynı irade ve hıza ihtiyaç duyulmaktadır ki bu da daha az gerekli ya da önemli değildir. Makale, kilit bağımlılıkları ve bu 'Zeitwende' gerçekleştiğinde bunların nihai durumunu ortaya koymaktadır. Önümüzdeki 12 ila 15 yıl bize ya Soğuk Savaş'tan bu yana diğer ulusların gerçekleştirdiği değişimlerin gerisinde kalmış bir Almanya ya da hızlı hareket edebilen, Avrupa'yı ve küresel mega trendleri sadece tepki vermekle kalmayıp etkileyebilen dinamik bir Almanya sunabilir.

Hazırlayan: Kareem Ağa Doğan, *CIGA Yerleşik Olmayan Araştırmacı*

Başlık: Dünya
Çoğunluğunun
Vatandaşları: Dünya
Çoğunluğunun
Vatandaşlığı Rol Almak
İsteyen Herkese Açıktır
Yazar: Nikolay Silaev

Organizasyon / Yayıncı: Russia in Global Affairs

Orijinal Dil: Rusça

Tarih / Yer: 01 Mayıs 2024/ Rusya

Literatür Türü: Makale

Kelime Sayısı: 4238

Link: <https://globalaffairs.ru/articles/grazhdane-mirovogo-bolshinstva/>

Anahtar Kelimeler: *World Majority, Middle Power, Global South, Russia, New International Order*

Özet:

"Dünya çoğunluğu" kavramı, Ukrayna'daki çatışma bağlamında Rus dış politikası için önemli bir teorik araç haline gelmiştir. Bu makalede, MGIMO Üniversitesi Kıdemli Araştırma Görevlisi Nikolay Silaev, bu yeni Rus kavramını "orta güç" ile ilişkilendirmeye çalışmakta ve bunun Batı ile çatışma bağlamında Rus dış politikasının temel görevine nasıl hizmet edebileceğini vurgulamaktadır.

Makalenin ilk bölümü "dünya çoğunluğu" kavramını ve bu kavramın "orta güç" kavramıyla bağlantılarını tanıtmaktadır. Yazara göre, "orta güç" kavramı yeni bir gerçeklik kazanmakta ve bu kavramın dünyada ortaya çıkan değişimler temelinde yeniden tanımlanması gerekmektedir. Yazar, kavramın liberal normatif tanımını ortadan kaldırmaya çağırmakta ve bir devleti orta güç olarak tanımlamanın tek yolunun uluslararası ilişkilerdeki her bir durumun bağlamına bakmak olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte yazar, uluslararası düzenin vatandaşları olarak liberal "orta devletler" metaforuna hala ihtiyacımız olduğunu kabul etmektedir.

Yazar, Rus akademisyen Sergey Karaganov tarafından yaratılan "dünya çoğunluğu" kavramının Rus dış politika söylemine geniş ölçüde entegre edildiğine dikkat çekmektedir. Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde yapılan aramada, kavramın sadece 2022 sonbaharında ortaya çıkmış olmasına rağmen 329 belgede kullanıldığı görülmektedir. Kavramın başarısı, Ukrayna'daki "Özel Askeri Operasyon" sonrasında ortaya çıkan farklı siyasi meselelere yanıt verme kabiliyetinden kaynaklanmaktadır. "Dünya çoğunluğu" kavramı, Batı'nın Rusya karşıtı politikalarını desteklemeyen ülkelerin sayısını vurgulamakta ve Rusya'yı küresel olarak izole etme çabalarını zayıflatmaktadır.

Dahası, bu kavram Rusya'yı Küresel Güney'e yaklaştırmakta ve Ukrayna'daki savaşı Batı hakimiyetine karşı bir mücadele gibi göstermektedir. Ancak yazar, analitik olmaktan ziyade performatif bir işleve sahip olan kavramın Rusya dışında, Moskova'nın yakın ortakları olarak kabul edilen ülkelerde bile aynı başarıyı yakalayamadığını kabul etmektedir.

İkinci bölümde yazar, "Dünya çoğunluğu" kavramını ve uluslararası ilişkilerdeki statüsünü tanıttıktan sonra, anlaşılması zor "orta güç" kavramından bahsetmeye geçmektedir. Uluslararası ilişkilerde bu kavramı derinlemesine inceleyen ilk akademisyenin Carsten Hoolbrad olduğu oldukça iyi bilinmektedir. M.Ö. 6. yüzyıldaki Çin eserlerine kadar izi sürülebilse de, akademisyenler kavramın modern versiyonunun 40'lı yıllarda Brezilya, Kanada ve Avustralya gibi bazı devletlerin büyük güç olarak kabul edilmeyen ancak önemli kaynaklara sahip ülkeler için özel bir statü talep etmesiyle Birleşmiş Milletler tartışmalarının ortasında ortaya çıktığı konusunda hemfikirdir. Dönemin Avustralya Başbakanı Mcennse King, "dünyanın büyük güçler ve diğerleri olarak basit bir şekilde bölünmesinin gerçek dışı ve oldukça tehlikeli olduğunu" ileri sürmüştür. Bu ülkelerin çağrısı göz ardı edilse de, birçok akademisyen Birleşmiş Milletler'in kuruluşunun uluslararası ilişkilerde siyasi davranış olarak "orta güç" kategorisinin başlangıç anı olduğuna inanmaktadır.

Orta güçler için net bir teorik tanım olmadığından, bir devleti bu şekilde tanımlamak çok zordur. Yazar, bir orta gücü tanımlamanın iki yolu olduğunu düşünmektedir. Bir "orta gücü" tanımlamanın ilk yolu kendini ilan etmektir. Bazı ülkeler kendilerini "orta güç" olarak ilan etmekten ziyade "orta güç" gibi davranma eğilimindedirler. Ancak yazar, kendini ilan ederek tanımlama konusunda bazı endişelerini dile getirmektedir, çünkü bu tanımlama büyük ölçüde siyasi bağlama bağlı olabilir ve çok hızlı bir şekilde değişebilir. Güney Kore, Türkiye, Meksika ve Endonezya gibi ülkeler genellikle "orta güç" olarak kabul edilirler, ancak kendilerini bu şekilde ilan etmezler. İkinci sorun, kendini ilan ederek tanımlamanın "orta güçlerin" sayısını iki ülkeye indirebilmesidir: Kanada ve Avustralya. Bu noktada Nikolay Silaev "orta güç" kavramını bir dış politika davranışı ve bir devlet kategorisi olarak incelemeyi önermektedir; bu da herhangi bir ülkenin sadece "orta güç" dış politikasını tasdik ederek "orta güç" olarak tanımlanabileceği anlamına gelmektedir.

Bir ülkeyi "orta güç" olarak tanımlamanın ikinci olası yolu güç göstergelerine dayanmaktadır. Uluslararası düzen içindeki hiyerarşide karşımıza süper güçler, büyük güçler ve bunları takip eden "orta güçler" çıkmaktadır. Ancak bir ülkenin gücünü ölçmek çok zordur ve bazı durumlarda büyük güçler ile orta güçler arasındaki çizgiyi çizmek daha da zordur. Örneğin, Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin büyük güç olduğunu kabul edersek, Hindistan ve Almanya'yı nasıl kategorize edebiliriz?

Yazar, "orta güç" kavramının 20. yüzyılın son çeyreğinde liberal uluslararası ilişkiler okulu tarafından geliştirildiğini gözlemlemektedir. Orta güçler kavramı, liberal okulların uluslararası ilişkilerde güç analizlerinin ötesine geçmesine yardımcı olmuş ve orta güçlerin davranışları üzerinden uluslararası örgütlerin rolünü incelemek için büyük miktarda veri sağlamıştır. Ayrıca, dönemin orta güçleri liberal demokratik rejimler olarak tanımlandığından, bu güçlerin çalışılması siyasi rejimin doğasının ülkenin dış politikası üzerindeki rolünün vurgulanmasına da yardımcı olmuştur. Başka bir deyişle, orta güçler liberal uluslararası düzenin "çoğunluğu" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla yazar, hakim yaklaşımın liberal gelenek çerçevesinde kurulduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşım, kendini ilan etme ve güç faktörlerinin yanı sıra, güçlü bir şekilde ifade edilen normatif nitelikteki diğer bazı faktörleri, yani liberal siyasi normları içermiştir.

Daha sonra yazar, orta güçlerin küresel meseleler için çok taraflı çözümleri teşvik etme ve liberal uluslararası sistem içinde "iyi vatandaş" rolünü oynayarak uzlaşma arama eğiliminde olduğunu varsayan davranışsal tanımın zayıf noktalarını göstermektedir. Davranışsal tanım fazlasıyla normatifti ve birçok durumda, İran örneğinde olduğu gibi, yeterince liberal olmadıkları için orta güç rolü oynama potansiyeline sahip uluslararası aktörleri göz ardı ediyordu.

Yazar, bu nedenle bazı akademisyenlerin orta güç tanımını geliştirmek için çalıştığını belirtmektedir. Singapur'daki Nanyang Teknoloji Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler profesörü olan Sarah Teo'ya göre, orta güçler uluslararası sistemin katmanlaşmasını zayıflatma ve uluslararası enstitülerin ve çok taraflı diplomasinin rolünü güçlendirerek ve benzersiz ya da önemli bir role sahip olabilecekleri küresel meseleler arayarak daha büyük bir gücü dengeleme eğilimindedir. Yazar bu fikrin, bazı orta güçlerin uluslararası ilişkilerde belirli bir konuda öncü bir rol elde etmek için kullandıkları "niş diplomasisi" kavramına çok yakın olduğunu savunmaktadır.

Yazar, orta güç kategorisinin çeşitliliğinin bazı akademisyenleri bu kavramı reddetmeye ittiğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra, "orta güçler" kavramı bölgeselci teorisyenlerin büyük baskısıyla karşı karşıyadır, çünkü elimizde yerleşik bir "bölgesel güçler" kavramı varken orta güçlerden bahsetmenin faydasız olduğu düşünülebilir.

Ancak yazar, uluslararası ilişkilerde "orta güç" kavramını canlı tutmak için hala bir nedenimiz olduğunu düşünmektedir. Yazar, orta güçlerin her zaman hiperaktif olduğunu ve uluslararası ilişkiler tarihindeki geçiş anlarında daha önemli bir rol oynama eğiliminde olduğunu haklı olarak gözlemlemektedir. İki kutuplu sistemin ortaya çıktığı 1940'larda ve iki bloklu sistemin yıkıldığı ve dünyanın yeni bir düzenin eşliğinde olduğu 1980'lerin sonunda durum böyleydi. Buna ek olarak, şu anda bir geçiş dönemi yaşadığımız için, orta güçlerin artan etkinliğine tanık olacağız. Ayrıca, böyle bir düzenin hiyerarşisi nedeniyle orta güçlerin olmadığı bir uluslararası düzen hayal etmek çok zordur.

Makalenin üçüncü bölümünde yazar, Ukrayna'daki savaşın ABD liderliğindeki liberal uluslararası düzen üzerindeki etkisini ve "dünya çoğunluğunun" üyeleri olarak orta güçlerin yeni rolünü incelemektedir. Silaev'e göre, bazıları Batı'nın Rus tehdidinde verdiği yanıtın uluslararası düzeni kurtarmak için bir şans verebileceğini düşünürken, diğerleri Ukrayna'daki savaşın liberal düzeni evrensel bir proje olarak sonsuza kadar gömdüğünü ve sonuç olarak "çoklu düzenlerden" oluşan bir dünyaya sahip olacağımızı söylemektedir. Küreselleşme artık tüm dünya için aynı olmayacaktır, bunun yerine en az iki küreselleşme olacaktır: liberal batı küreselleşmesi ve liberal olmayan doğu küreselleşmesi. Böyle bir bağlamda yazar, çok sayıda orta güçten oluşan Küresel Güney'in Rusya ve Batı arasındaki çatışmada taraf tutmak için bir nedeni olmadığını kabul etmektedir. Ancak bu ülkeler aynı zamanda liberal uluslararası düzene bağlı uluslararası kurumlardan ayrılmak için de acele etmemektedir.

Yazar, siyasi, ideolojik ve kurumsal çeşitliliğin yeni düzeni şekillendireceğini, bu nedenle Batılı olmayan uluslararası ilişkiler tarihlerine ve Batılı olmayan düzenlere artan bir ilgi gözlemlediğimizi düşünmektedir. Yeni uluslararası düzen, küresel siyasetin tüm yönlerinde artan bir etkiye sahip daha fazla sayıda orta gücün katılımına tanık olacaktır.

Bu bağlamda yazar, dünya çoğunluğu kavramını Rusya'nın dış politikasındaki bir dizi güncel görevi tamamlaması için çok faydalı bir araç olarak görmektedir. Ancak yazar, birçok devletin bu kavramı reddedeceğini, çünkü bunun güç ve egemenlik eksikliği anlamına geleceği için başkaları tarafından kategorize edilmek istemediklerini kabul etmektedir. Sorunu çözmek için yazar, orta güçleri dünya çoğunluğunun vatandaşları olarak gördüğü barış yapıcı aktörler olarak orta güçler kavramını kullanmayı önermektedir. Bununla birlikte, bir devletin uluslararası düzenin vatandaşı olabilmesi için bağımsız ve egemen bir aktör olması gerekmektedir. Bir devlet ne kadar güçlü olursa olsun, eğer egemen değilse, ne orta güç ne de uluslararası düzenin vatandaşı olabilir. Dolayısıyla yazara göre, orta güçler ancak uluslararası düzenin vatandaşı olmaya ve öyle davranmaya istekli oldukları takdirde uluslararası düzenin vatandaşı olabilirler.

Hazırlayan: Rachid Kaouar, *Doktora Adayı, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, RUDN Üniversitesi, Moskova-Rusya*

Başlık: Büyük ve Küçük
Tüm Güçler: Büyüklük
Jeopolitikte Neden Her
Zaman Daha İyi Değildir
Yazar: Shivshankar Menon

Bağlantı: Faculty of International Relations at Ashoka University- The Ashoka Centre for China Studies) (2010-2014 yılları arasında Hindistan Başbakanı Manmohan Singh'in Ulusal Güvenlik Danışmanı)

Organizasyon / Yayıncı: Foreign Affairs

Orijinal Dil: İngilizce

Tarih / Yer: 23 Nisan 2024/ ABD

Literatür Türü: İnceleme Denemesi

Kelime Sayısı: 3200

Link: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/all-powers-great-and-small-states>

Anahtar Kelimeler: *Superstates, Small States, Geographical Size, Population Size, Geopolitical Challenges, Empires of the Twenty-First Century*

Özet:

Bu makale jeopolitik alanında iki önemli yeni kitabı incelemektedir: Alasdair Roberts'ın "Süper Devletler: Yirmi Birinci Yüzyılın İmparatorlukları" ve Armen Sarkissian'ın (Ermenistan eski başbakanı ve cumhurbaşkanı) "Küçük Devletler Kulübü: Küçük Akıllı Devletler Dünyayı Nasıl Kurtarabilir". Roberts'ın kitabı büyük güçlere ya da kendi deyimiyle "süper devletlere" odaklanırken, Sarkissian'ın kitabı küçük devletlerin uluslararası sistemdeki etkisini araştırmaktadır.

İnceleme, geçtiğimiz yüzyıllar boyunca siyasi sınırlarda meydana gelen sürekli değişimleri göstererek başlamaktadır. 1910 yılında dünyanın yaklaşık %80'i birkaç Avrupa imparatorluğu tarafından kontrol ediliyordu, geri kalanının büyük bir kısmı ise Osmanlı ve Çin hanedanlarının elindeydi. Ancak, iki dünya savaşı ve dekolonizasyon birçok yeni ulus-devletin ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1945'te 51 üyesi olan Birleşmiş Milletler'in şu anda 193 üyesi bulunmaktadır. Bu yeni devletlerin çoğu, Asya'daki Avrupa kolonileri ve Sovyet cumhuriyetleri de dahil olmak üzere eski imparatorluklardan bağımsızlığını kazanan eski uluslardır. Bu devletler ve mevcut uluslararası sistem, kayıtlı tarihin çoğuna hakim olan büyük imparatorluklardan büyük ölçüde farklıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni devletlerin çoğalmasına rağmen, imparatorluklar dönemi kalıcı bir miras bırakmıştır. Yeni devletlerin kurulmasının yanı sıra, siyaset bilimci Alasdair Roberts'ın tanımladığı gibi "süper devletler" de artış göstermiştir. Roberts, Çin, Hindistan, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'ni günümüzün en büyük siyasi oluşumları olarak tanımlamaktadır. Bu süper devletler 2050 yılına kadar küresel nüfusun %40'ını barındıracaktır. Bu devletler vatandaşlarının refahı için daha fazla sorumluluk almalarıyla tarihsel imparatorluklardan ayrılırsa da, geniş ve çeşitli nüfusları yönetmede benzer zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Her süper devletin kendine özgü bir yaklaşımı vardır, ancak büyüklükleri, ekonomik güçleri ve karmaşıklıkları onları daha küçük devletlerden ayırmakta ve modern jeopolitiğin temel şekillendiricileri haline getirmektedir. Roberts, ortaya çıkmakta olan uluslararası sistemin devlet büyüklüklerindeki önemli farklılıklarla belirginleştiğini ve bunun da onu bir "süper devlet dünyası" haline getirdiğini ileri sürmektedir.

Sarkissian'ın kitabı Ermenistan gibi küçük devletlerin küresel sahnede nasıl başarılı olabileceğini inceleyerek küçüklüğün avantajlı olabileceğini öne sürerken ve büyük devletlere yönelik önyargıya meydan okurken, Roberts süper devletlerin kırılabilirliğinin ve yönetim zorluklarının altını çizmektedir. Bu çalışmalar birlikte, evrim geçiren uluslararası sistemin karmaşıklığını gözler önüne sermektedir.

Süper Devletler: Yirmi Birinci Yüzyılın İmparatorlukları:

İnsanlık tarihinin büyük bir bölümünde imparatorluklar, birleştirici bir etnik veya dilsel kimliğe sahip olmayan çeşitli nüfuslar üzerinde gevşek bir kontrol uygulayarak siyasi örgütlenmeye hakim olmuştur. Ulus-devletler 19. yüzyılda ortaya çıkmaya başladığında, düşünürler büyüklüğün erdemlerini tartışmışlardır. Alman ekonomist Friedrich List, küçük devletlerin daha büyük devletler ve emperyal güçlerle rekabet etmekte ve gelişmekte zorlanacağını savunmuştur. İngiliz filozof John Stuart Mill ise tam tersine, büyüklük ve çeşitliliğin demokrasinin düşmanı olduğunu ileri sürmüş ve "özgür kurumların farklı milletlerden oluşan bir ülkede neredeyse imkansız olduğunu" iddia etmiştir.

Bu fikirler 20. yüzyılda test edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ve daha kesin olarak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, eski imparatorlukları dağıtan ve ulus-devletlerin yükselişini destekleyen yeni bir uluslararası mimari ortaya çıkmıştır. Roberts ve Sarkissian, birçok küçük ülkenin hayatta kalmasını, ulusal egemenliği destekleyen ve bölgesel işgalden caydırıcı Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumların kurulmasına bağlamaktadır. Küreselleşme, teknolojik ilerlemeler ve ticari engellerin azalması da küçük ülkelerin küresel ekonomideki konumlarını güçlendirmelerini sağlamıştır.

Eş zamanlı olarak bazı büyük ülkeler daha da genişlemiştir. Sovyetler Birliği'nin 1991'deki çöküşü Rusya'yı küçültmüş, ancak Çin, Hindistan, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği geniş, karmaşık toplumları ve bölgeleri yarı-emperyal bir şekilde yönetir hale gelmiştir. Roberts, bu modern "süper devletlerin" vatandaşlarına karşı sorumlu olmalarıyla tarihi imparatorluklardan ayrıldığını belirtmektedir. Roberts süper devletleri "geniş toprakları ve farklı nüfusları yöneten ve hem imparatorlukların hem de devletlerin önemli özelliklerine sahip olan melez yönetimler" olarak tanımlamaktadır. İmparatorlukların aksine, süper devletler internet ve gözetim araçları gibi gelişmiş teknolojilere sahiptir ve hükümetler üzerinde önemli bir baskı oluşturabilen, giderek kentleşen nüfusun refah ve insan hakları taleplerini karşılamak zorundadır.

Roberts öncelikle süper devletlerin dayanıklılığıyla ilgilenmekte ve başarısızlıklarının ya da dağılımlarının önemli ölçüde istikrarsızlığa ve çatışmaya yol açacağını öne sürmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin 250 yıllık geçmişine rağmen, bir 250 yıl daha hayatta kalacağını ya da genel olarak süper devletlerin imparatorluk seleflerinden daha sağlam olacağını garantiye yoktur. Süper devletler dış saldırılar, isyanlar, iklim değişikliği, hastalıklar, iç eşitsizlikler, ekonomik değişimler ve teknolojik gelişmeler gibi çok sayıda tehditle karşı karşıyadır. Bu sorunlar, iç çeşitlilik ve politika bölünmeleri nedeniyle daha da artmaktadır, çünkü süper devletler daha küçük devletlerin odaklanmış hedeflerinden yoksundur.

Roberts, merkezileşmenin paradoksal olarak imparatorlukları ve süper devletleri zayıflatabileceği sonucuna varmakta ve Sovyetler Birliği'nin aşırı merkezileşmeden kaynaklanan kırılganlığına atıfta bulunmaktadır. Buna karşılık, Roberts, AB'nin zorlama olmaksızın uyum modelini, üyelerine kararları zorla kabul ettirme gücü olmaksızın uzlaşmayla işlemlerini, onu potansiyel olarak diğer süper devletlerden daha dayanıklı kılan bir güç ve esneklik kaynağı olarak görmektedir.

Bu ayrımlara rağmen, modern süper devletler yakın geçmişteki imparatorluklardan önemli ölçüde farklı olmayabilir. Örneğin, Amerika'nın "tepedeki şehri", Xi Jinping'in "Çin Rüyası" ve Narendra Modi'nin "Vishwa Guru" (dünya öğretmeni) gibi modern idealler, daha önceki imparatorlukların medenileştirme misyonlarını yansıtmaktadır. Teknoloji ve küreselleşme sınırları bulanıklaştırmaya devam etmekte ve Vestfalya devletinin mutlak egemenlik, katı sınırlar, sadık vatandaşlar ve şiddet tekeli varsayımlarına meydan okumaktadır. Tarihçi Charles Maier ve diğerleri imparatorlukların hiçbir zaman yok olmadığını, sadece dönüştüğünü ve imparatorluk ile süper devlet arasındaki farkın türden ziyade dereceden oluştuğunu savunmaktadır.

Küçük Devletler Kulübü:

Armen Sarkissian'ın kitabı, küçük devletlerin zorluklarını ve önemini vurgulayarak Alasdair Roberts'ın süper devletlere odaklanmasından keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Sovyetler Birliği'nden ayrılan küçük bir devlet olan Ermenistan'a liderlik eden biri olarak yaşadığı eşsiz deneyimlerden yola çıkan Sarkissian, kişisel anıları, Ermenistan'ın savunuculuğunu ve günümüzün çok kutuplu dünyasında küçük devletlerin önemine dair daha geniş bir örnek sunmaktadır.

Sarkissian küçük devletleri nüfusu 15 milyondan az olan devletler olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya ülkelerinin çoğu hariç olmak üzere, dünyadaki 237 devletin 164'ü bu tanıma uymaktadır. Dikkat çekici bir şekilde, dünya devletlerinin yarısı Portekiz'den daha az toprağa sahiptir ve bu devletlerin 41'i bir milyonun altında nüfusa sahip mikro devletlerdir. Sarkissian, siyasi, jeopolitik, sosyal ve teknolojik çalkantılarla hızla değişen bir dünyada küçük devletlerin hayatta kalmasının tehlikeli olduğunu savunmaktadır. Sarkissian, bu "küçük devletlerin" büyük devletlerin "köpekbalıklarının" egemen olduğu bir dünyada nasıl yol alabileceklerini incelemektedir.

Sarkissian bu araştırmasında on başarılı küçük devletin deneyimlerini incelemektedir: Botswana, Estonya, İrlanda, İsrail, Ürdün, Katar, Singapur, İsviçre, Birleşik Arap Emirlikleri ve Ermenistan. Sarkissian, bu ülkelerin konum, yerel yetenek, yaratıcılık ve doğal kaynaklar gibi benzersiz avantajlarını dinamik ekonomiler inşa etmek ve bölgesel jeopolitikte etkili roller oynamak için nasıl kullandıklarını vurgulamaktadır. Örneğin Botswana ekonomik basireti ve yönetimi, Singapur ekonomik dinamizmi ve diplomatik zekâsı, BAE'nin kurucusu Şeyh Zayed bin Sultan el-Nahyan ise emirlikleri tek bir varlık olarak birleştirmesi nedeniyle takdir edilmektedir.

Sarkissian'ın bu devletlere duyduğu hayranlık aşıkardır, ancak bu devletlerin küçük devletler arasında normdan ziyade istisnaları temsil ettiğini de kabul etmektedir. Başarılı örnekleri seçmesi, daha az şanslı küçük devletlerin karşılaştığı zorlukları gizleyebilir. Dahası, bu başarıların tekrarlanabilirliği ve ölçeklenebilirliği sorgulanabilir.

Sarkissian başarılı bir küçük devlet için dört temel bileşen tanımlamaktadır: güçlü bir ulusal kimlik, sağlam bir liderlik, net bir ulusal vizyon ve metodik stratejik planlama. Sarkissian birçok başarılı küçük devletin Batı ile yakın bağları olduğunu ve bunun da onlara ekonomik avantajlar ve erişim sağladığını belirtmektedir. Ayrıca teknolojik ilerlemeleri küçük devletlerin coğrafya, güç politikaları ve geleneksel jeopolitiğin dayattığı geleneksel sınırlamaların üstesinden gelmelerini sağlayan unsurlar olarak görmektedir. Örneğin Singapur'un 1991 yılında araştırma ve geliştirmeye yönelmesi ekonomisini dönüştürürken, İsrail'in eğitim ve teknolojiye yaptığı yatırım güvenliğini pekiştirmiştir. Özellikle iletişim ve gözetim alanındaki teknolojik yenilikler,

küçük devletlerin ekonomik ve teknolojik güç kazanmasını sağlamış ve büyük devletlerin hâkimiyetine zarar vermiştir.

Sarkissian'ın tekno-iyimserliği yapay zekanın büyük ve küçük devletler arasındaki oyun alanını eşitleme potansiyeline kadar uzanmaktadır. Sarkissian, önemli aktörlerin küçük devletler, Google gibi özel şirketler ve hatta Elon Musk gibi bireyler olabileceği bir dünya öngörmektedir. Pratik bir siyasetçi olarak Sarkissian, büyük güçlerin rekabeti ve değişen jeopolitik manzaraları tarafından damgalanan bir dünyada küçük devletlerin hayatta kalmalarını ve refahlarını sağlamaları için bölgesel dengelerin, ekonomik ve askeri kalkınmanın ve stratejik ittifakların önemini vurgulamaktadır.

Büyükklük Sorunları:

Armen Sarkissian, küçük devletlerin sadece teknokratik başarılarında mahir olmadıklarını, aynı zamanda uluslararası sistemde ahlaki bir rol de oynayabileceklerini öne sürmektedir. Sarkissian'a göre büyük devletler hakimiyet peşinde koşarken, küçük devletler istikrar peşinde koşmaktadır. Sarkissian, küçük devletlerin çıkarlarını desteklemek ve küresel barışı teşvik etmek için bir "küçük devletler kulübü" kurulmasını savunmaktadır. Ancak bu idealize edilmiş görüş, pek çok küçük devletin ekonomik ve askeri açıdan zor durumda olduğu ve iç çatışma ya da savaştan muaf olmadığı gerçeğiyle sorgulanmaktadır. Bu sorunlara rağmen, hem Sarkissian hem de Alasdair Roberts küçük devletlerin yükselişinin daha düzenli ve daha az şiddet içeren bir dünyanın kanıtı olduğu konusunda hemfikirdir.

Bu bakış açısı, 1950 sonrasında özellikle Batı'da uluslararası kanun ve normlara yansıyan savaşa yönelik tutumlardaki önemli değişimden etkilenmektedir. Ancak Soğuk Savaş döneminde özellikle deniz Asya'sında süregelen şiddeti göz ardı etmektedir. Tarihçi Charles Tilly'nin "savaş devleti, devlet de savaşı yarattı" iddiası, küçük devletlerin yaratılmasının süper güçlerin Soğuk Savaş stratejilerine hizmet ettiğini öne sürmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği 1950'lerde ve 1960'larda sömürgecilikten kurtulmayı ve eski Avrupa imparatorluklarının parçalanmasını desteklemiştir, çünkü bu kısmen bağımlı devletler geliştirmelerine ve uluslararası ilişkiler üzerinde nüfuz sahibi olmalarına olanak tanımıştır. Bu strateji aynı zamanda kendi topraklarından uzak bölgelerde vekalet savaşları yürütmelerini de sağlamıştır.

Günümüzde büyük güçler arasındaki rekabet hem büyük hem de küçük devletler için dinamikleri değiştirmiştir. Küçük devletler, büyük devletleri birbirlerine karşı koruyarak ve birbirlerine karşı oynayarak bu rekabetten yararlanabilirler. Ancak küreselleşmeden süregelen geri çekilme, bu devletlerin istikrarını tehdit etmektedir; çünkü yerleşik bir uluslararası düzenin olmaması ve İkinci Dünya Savaşı sonrası normların zayıflaması en çok küçük devletleri etkilemektedir.

Ermenistan'ın yakın zamanda Azerbaycan'a karşı toprak kaybetmesi örneğinde görüldüğü gibi, küçük devletler büyüklüklerine rağmen önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Ukrayna'da Rusya ve Afganistan'da ABD gibi büyük devletler de kendi iradelerini küçük devletlere kabul ettirmekte zorluklarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla, mevcut küresel düzensizlik, büyüklüğüne bakılmaksızın tüm devletleri etkilemekte ve istenen sonuçların elde edilmesini giderek zorlu hale getirmektedir.

Hazırlayan: Djallel Khechib, *CIGA Araştırma Görevlisi*

CIGA

CENTER FOR ISLAM AND GLOBAL AFFAIRS
İSLAM VE KÜRESEL İLİŞKİLER MERKEZİ
مركز دراسات الإسلام والشؤون الدولية

Pioneering Research to Advance Civilizations

Istanbul Sabahattin Zaim University
Suite TD208 Halkalı, 34303 Küçükçekmece-Istanbul-TURKEY
Phone: +90 212 692 9689 Fax: +90 212 693 8229
ciga.izu.edu.tr [f](https://www.facebook.com/cigaistanbul) [i](https://www.instagram.com/cigaistanbul) [@](https://www.tiktok.com/@cigaistanbul) /cigaistanbul